

Ocena wartości dodanej LEADER

Wytyczne

Maja 2024 r.

*This document contains the translation of the guidelines ‘**Assessing the added value of LEADER**’ of July 2024. The translation is intended to make the guidelines more helpful and accessible to different stakeholders. The translated document has not been subject to a layout and editorial check, and so the European Evaluation Helpdesk for the CAP makes no claims, promises, or guarantees about the accuracy, completeness, or adequacy of the translation and expressly disclaims liability for any errors or omissions in the translated content. The final reference text is the English version of the guidelines document, available at [this link](#).*

For any use outside of its original intent, or any modifications made to the content of the guidelines, prior written permission must be obtained from the European Evaluation Helpdesk for the CAP. Commercial use of this material is strictly prohibited. Please contact: evaluation@eucapnetwork.eu for any questions in this respect.

Informacja o prawach autorskich

© Unia Europejska, 2024

Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Zalecany sposób cytowania:

KOMISJA EUROPEJSKA – Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich – Dział A.3 (2024): Wytyczne. Ocena wartości dodanej LEADER.

Zastrzeżenie:

Informacje i poglądy zawarte w niniejszej publikacji są wyłącznie opiniami autorów i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Komisji. Komisja nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszej publikacji. Komisja ani żadna osoba działająca w jej imieniu nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.

Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR jest odpowiedzialne za udzielanie wsparcia w zakresie monitorowania i ewaluacji na szczeblu UE i państw członkowskich. Działa ono pod nadzorem działu A.3 „Skuteczność polityki” DG AGRI Komisji Europejskiej (KE). Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR wspiera wszystkie zainteresowane strony zajmujące się ewaluacją, w szczególności DG AGRI, organy krajowe, instytucje zarządzające i ewaluatorów, przez opracowywanie i rozpowszechnianie odpowiednich metodyk i narzędzi, gromadzenie i wymianę dobrych praktyk, budowanie zdolności oraz komunikowanie się z członkami sieci w kwestiach związanych z ewaluacją.

Dodatkowe informacje na temat działalności europejskiego biura pomocy ds. ewaluacji WPR są dostępne w internecie w serwisie Europa <https://eu-cap-network.ec.europa.eu/support/evaluation>

Spis treści

Wprowadzenie.....	1
Część I: Kontekst	4
1 Przegląd koncepcji wartości dodanej LEADER	5
Część II Operacjonalizacja koncepcji wartości dodanej LEADER i jej komponentów	10
2 Jak zoperacjonalizować koncepcję wartości dodanej LEADER.....	11
3 Co należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu ram ewaluacji wartości dodanej LEADER	18
Część III Proponowane ramy ewaluacji	23
4 Opracowanie przykładowych ram ewaluacji wartości dodanej LEADER	24
5 Podział głównych komponentów proponowanych ram oceny.....	26
6 Przegląd dostępnych danych/źródeł informacji.....	37
Część IV Interpretacja wyników	40
7 Jak interpretować wyniki ewaluacji wartości dodanej LEADER	41
Zawarte w odrębnych dokumentach:	
Załącznik 1 Karty wskaźników wartości dodanej LEADER	
Załącznik 2 Przykład bazy danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD	
Załącznik 3 Czynniki ułatwiające lub utrudniające pomiar wartości dodanej LEADER	
Załącznik 4 Przykład powiązania zasad LEADER z komponentami wartości dodanej LEADER	
Załącznik 5 Szczegółowe ramy ewaluacji (wraz z dodatkowymi wskaźnikami)	
Załącznik 6 Przykłady stosowania proponowanych ram ewaluacji	
Załącznik 7 Definicje robocze i glosariusz	
Załącznik 8 Odniesienia	

Tabele

Tabela 1. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – zwiększony kapitał społeczny – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów	12
Tabela 2. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – usprawnione zarządzanie – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów	14
Tabela 3. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – lepsze rezultaty i większe oddziaływanie – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów	15
Tabela 4. Przykład ram ewaluacji zwiększonego kapitału społecznego	27
Tabela 5. Przykład ram ewaluacji usprawnionego zarządzania.....	30
Tabela 6. Przykład ram ewaluacji lepszych rezultatów i większego oddziaływania ..	33
Tabela 7. Przykład ram ewaluacji zmian strukturalnych	37
Tabela 8. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do sieci	41
Tabela 9. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zarządzania na poziomie lokalnym.....	44
Tabela 10. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zwiększonego efektu dźwigni	46
Tabela 11. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zdolności LEADER do wprowadzania zmian strukturalnych na obszarze LGD	49

Rysunki

Rysunek 1. Wartość dodana LEADER	8
Rysunek 2. Droga do zmian strukturalnych na obszarze LGD	9
Rysunek 3. Ogólna struktura ram ewaluacji	25

Wykaz skrótów

WPR	wspólna polityka rolna
RLKS	rozwój lokalny kierowany przez społeczność

PS WPR	plan strategiczny WPR
DG AGRI	Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich
DME	dane na potrzeby monitorowania i ewaluacji
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
GO EPI	grupa operacyjna EPI
ELARD	Europejskie Stowarzyszenie LEADER na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
ENRD	Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
UE	Unia Europejska
FOS	czynnik przyczyniający się do sukcesu (<i>factor of success</i>)
LGD	lokalna grupa działania
SRL	strategia rozwoju lokalnego
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale (inicjatywa wspólnotowa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich)
IZ	instytucja zarządzająca
KS	krajowa sieć WPR
RS	różnorodność sieci
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
AP	agencja płatnicza
PILA	wskaźnik wyników podejścia LEADER
PMEF	ramy realizacji celów, monitorowania i ewaluacji
PROW	program rozwoju obszarów wiejskich
SNA	analiza sieci społecznych

TGR   tematyczna grupa robocza

Podziękowania

Wytyczne opracowali następujący eksperci ds. ewaluacji: Costas Apostolopoulos, Julia Marosek, Marili Parissaki, Elena Pisani, Kim Pollermann, Sari Rannanpää, Annette Aagaard Thuesen, Paola Torcia, Carlotta Valli, Neringa Viršilienė. Przy opracowywaniu niniejszych wytycznych eksperci otrzymali wsparcie w postaci cennego wkładu członków tematycznej grupy roboczej powołanej przez biuro pomocy ds. ewaluacji. Tematyczna grupa robocza i rada zainteresowanych stron składały się w sumie z ponad 90 członków, w tym ewaluatorów, instytucji zarządzających, naukowców, krajowych sieci WPR, ELARD, LGD i przedstawicieli DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI).

Przedstawiciele DG AGRI zapewnili spójność wytycznych z ramami polityki UE.

Tematyczną grupę roboczą koordynowało europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR pod kierownictwem Valdisa Kudiņša.

Brigit Zomer i Margherita Sforza wsparły prace rozwojowe oraz zadbały o jakość i kształt wizualny ostatecznych wytycznych.

Wprowadzenie

LEADER¹/rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest wdrażany w Unii Europejskiej (UE) od ponad trzydziestu lat. Zakres i narzędzia tej inicjatywy rozkładały się na wiele okresów programowania. Jak wynika z badania, w którym oceniono LEADER w całej UE w okresie programowania 2014–2020², podejście LEADER do rozwoju lokalnego okazało się skuteczne w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich na szczeblu lokalnym, wspierania i osiągnięcia rozwoju gospodarczego, wzmocnienia tkanki społecznej i jej potencjału oraz usprawnienia zarządzania na szczeblu lokalnym, przy zapewnieniu odpowiedniej spójności z innymi politykami. Dostrzeżono to również w rozporządzeniu w sprawie planów strategicznych WPR³, w związku z czym LEADER pozostaje obowiązkowy w latach 2023–2027 w ramach interwencji z zakresu współpracy i przy minimalnej alokacji w wysokości 5% całkowitego wkładu z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) na rzecz planu strategicznego WPR.

Chociaż dysponujemy bogatym doświadczeniem w zakresie oceny LEADER, wciąż istnieją wyzwania związane z ewaluacją jego wartości dodanej. Zwrócono na to uwagę w sprawozdaniu specjalnym Europejskiego Trybunału Obrachunkowego dotyczącym LEADER⁴, w którym stwierdza się, że LEADER ułatwia lokalne zaangażowanie na szczeblu lokalnym, ale wciąż nie wykazano w dostatecznym stopniu jego dodatkowych korzyści. W sprawozdaniu wskazano również, że wskaźniki WPR nie pozwalają na miarodajną ocenę kosztów i korzyści związanych ze stosowaniem podejścia LEADER. Na okres programowania 2023–2027 gromadzony jest szerszy zestaw wskaźników dotyczących lokalnych grup działania (LGD) i ich działań⁵.

Celem niniejszych wytycznych jest przedstawienie kontekstu i uzasadnienia oceny wartości dodanej LEADER w kontekście planów strategicznych WPR na lata 2023–2027, a następnie zaprezentowanie przykładowych ram ewaluacji do celów przeprowadzania takiej oceny w praktyce. Ramy ewaluacji opierają się na założeniu, że podejście LEADER może zapewnić wartość dodaną – innymi słowy może przynieść

---

¹ Zgodnie z definicjami zawartymi w art. 3 [rozporządzenia \(UE\) 2021/2115](#) LEADER oznacza rozwój lokalny kierowany przez społeczność, o którym mowa w art. 31 [rozporządzenia \(UE\) 2021/1060](#). Dlatego też w pozostałej części niniejszego dokumentu stosuje się po prostu termin LEADER.

² CCRI, OIR, ADE (2021), [Evaluation support study on the impact of LEADER on balanced territorial development](#) [Badanie wspierające ewaluację dotyczące wpływu LEADER na zrównoważony rozwój terytorialny].

³ Motyw 93 [rozporządzenia \(UE\) 2021/2115](#).

⁴ Europejski Trybunał Obrachunkowy (2022), „Podejście LEADER i rozwój lokalny kierowany przez społeczność ułatwiają lokalne zaangażowanie, ale wciąż nie wykazano w dostatecznym stopniu ich dodatkowych korzyści”, *Sprawozdanie specjalne nr 10, 2022*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, <https://data.europa.eu/doi/10.2865/097605>.

⁵ Art. 14 i załącznik VII do [rozporządzenia wykonawczego Komisji \(UE\) 2022/1475](#).

korzyści (niekoniecznie pod względem finansowym), które przewyższają dodatkowe koszty związane ze stosowaniem tej metody, oraz że ta wartość dodana składa się z trzech głównych komponentów: zwiększony kapitał społeczny, usprawnione zarządzanie oraz lepsze rezultaty i większe oddziaływanie projektów realizowanych w ramach strategii rozwoju lokalnego (SRL). Tę koncepcję wartości dodanej LEADER opisano po raz pierwszy w poprzednich wytycznych Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) (2017) ⁶.

Grupą docelową niniejszych wytycznych są głównie instytucje zarządzające WPR oraz ewaluatorzy PS WPR, zwłaszcza podmioty szczególnie zaangażowane w monitorowanie wdrażania i ewaluacji LEADER oraz wartości dodanej LEADER. Korzystając z zapewnionych wytycznych, podmioty te powinny być w stanie opracować odpowiednie ramy ewaluacji wartości dodanej LEADER, wybrać właściwe wskaźniki z obszernej puli szczegółowo opisanych wskaźników, utworzyć niezbędne bazy danych i opracować inne rozwiązania w zakresie gromadzenia informacji, a także interpretować wyniki monitorowania i ewaluacji. Wytyczne mogą być również interesujące i przydatne dla innych zainteresowanych stron, zwłaszcza LGD, w odniesieniu do gromadzenia danych i monitorowania wdrażania oraz oceny wartości dodanej LEADER na szczeblu lokalnym, a także dla podmiotów wspierających LGD lub w inny sposób zaangażowanych w ich działania.

Chociaż niniejsze wytyczne nie są wiążące, **opierają się one na obowiązujących przepisach UE**, w szczególności na rozporządzeniu wykonawczym ⁷, w którym wartość dodana LEADER jest wskazana jako jeden z tematów ocenianych przez państwa członkowskie. W związku z tym w wytycznych przedstawiono państwom członkowskim możliwość oceny wartości dodanej LEADER, którą można dostosować do ich szczególnych kontekstów, potrzeb w zakresie ewaluacji oraz logiki interwencji i wdrażania planu strategicznego WPR.

Niniejsze wytyczne składają się z czterech części:

Część I zawiera kontekst i krótki przegląd koncepcji wartości dodanej LEADER.

Część II koncentruje się na operacjonalizacji koncepcji wartości dodanej LEADER, która ma być wykorzystywana jako podstawa do opracowania ram ewaluacji. Określono w niej kwestie, które należy uwzględnić przy opracowywaniu ram ewaluacji.

W **części III** zaproponowano przykład ram ewaluacji na potrzeby oceny wartości dodanej LEADER. Opracowano przykład ram ewaluacji dla każdego komponentu

---

⁶ Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji rozwoju obszarów wiejskich (2017), [Wytyczne: Ewaluacja LEADER/RLKS](#).

⁷ Art. 2 lit. d) [rozporządzenia wykonawczego \(UE\) 2022/1475](#).

wartości dodanej LEADER i jego elementów, w tym pytania ewaluacyjne, istotne czynniki przyczyniające się do sukcesu i powiązane wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania. Uwzględniono w niej również źródła danych, które są powiązane z proponowanymi przykładami ram ewaluacji.

Część IV zawiera informacje na temat kwestii, które należy wziąć pod uwagę przy interpretacji dowodów dostarczonych przez wskaźniki wartości dodanej LEADER i powiązanych czynników przyczyniających się do sukcesu, aby odpowiedzieć na pytania ewaluacyjne.

Osiem załączników do wytycznych zawiera praktyczne narzędzia, które można wykorzystać do analizy wartości dodanej LEADER, na przykład:

- szczegółowe karty wskaźników dla każdego wskaźnika uwzględnionego w proponowanych ramach ewaluacji (załącznik 1);
- przykłady bazy danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD (załącznik 2);
- czynniki ułatwiające i utrudniające pomiar wartości dodanej LEADER (załącznik 3) oraz przykłady powiązania zasad LEADER z komponentami wartości dodanej (załącznik 4);
- szczegółowe ramy ewaluacji obejmujące dodatkowe wskaźniki w podziale na elementy wartości dodanej LEADER (załącznik 5);
- przykłady pokazujące, w jaki sposób ramy oceny zaproponowane w niniejszych wytycznych mogą być stosowane w praktyce (załącznik 6);
- definicje robocze (załącznik 7) i odniesienia do źródeł informacji wykorzystanych w niniejszym dokumencie (załącznik 8).

Część I: Kontekst

1 Przegląd koncepcji wartości dodanej LEADER

Celem niniejszego rozdziału jest opisanie głównych komponentów składających się na koncepcję wartości dodanej LEADER, a także procesów, które umożliwiają generowanie wartości dodanej, jak określono w okresie programowania 2014–2020. Wskazano tutaj podstawę do operacjonalizacji tej koncepcji w kontekście okresu 2023–2027, opisanej w rozdziale 2.

W kontekście okresu programowania 2023–2027 do wartości dodanej LEADER odniesiono się w rozporządzeniach UE, w szczególności w rozporządzeniu wykonawczym (UE) 2022/1475, w którym wartość dodana LEADER jest uwzględniona jako jeden z tematów PS WPR podlegających ocenie, w stosownych przypadkach. W tym samym rozporządzeniu dane na potrzeby monitorowania i ewaluacji opierają się na trzech komponentach wartości dodanej LEADER (zwiększony kapitał społeczny, usprawnione zarządzanie oraz lepsze rezultaty i większe oddziaływanie)⁸. Oczekuje się również, że państwa członkowskie przedstawią w PS WPR opis oczekiwanej wartości dodanej podejścia LEADER oraz sposobu stosowania jego zasad⁹.

Robocza definicja wartości dodanej LEADER wynika z prac tematycznej grupy roboczej biura pomocy ds. ewaluacji przeprowadzonych w 2017 r. i jest to koncepcja niewiążąca. Definiuje się ją jako **korzyści, które są uzyskiwane dzięki odpowiedniemu stosowaniu metody LEADER, w porównaniu z korzyściami, które zostałyby uzyskane bez stosowania tej metody**. Metoda LEADER jest połączonym zastosowaniem jej siedmiu zasad, którymi są: 1) podejście oddolne; 2) podejście skoncentrowane na danym obszarze; 3) partnerstwa lokalne (np. LGD); 4) zintegrowana i wielosektorowa strategia; 5) innowacyjność; 6) tworzenie sieci kontaktów; 7) współpraca terytorialna¹⁰. Zasady te są ze sobą ściśle powiązane. Trudno sobie wyobrazić, aby można było wykorzystać potencjał jednej zasady (np. podejścia wielosektorowego), zaniedbując inne zasady.

Zgodnie z definicją roboczą na lata 2014–2020 wartość dodana LEADER stanowi integralną część LEADER i wynika z połączenia trzech komponentów: zwiększony

---

⁸ Na przykład dane dotyczące zarządzania, dane istotne dla kapitału społecznego (tworzenie sieci, wspólnie realizowane projekty itp.) oraz dane istotne dla rezultatów (cele projektu i wkład we wskaźniki rezultatu).

⁹ [Rozporządzenie wykonawcze Komisji \(UE\) 2021/2289](#).

¹⁰ Bardziej szczegółowy opis siedmiu zasad można znaleźć na stronie EU CAP Network, (2023), LEADER explained, https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/leader/leader-explained_en. Ostatni dostęp 7 sierpnia 2023 r.

kapitał społeczny, usprawnione zarządzanie oraz lepsze rezultaty i większe oddziaływanie.

Zwiększony kapitał społeczny jest wielowymiarową koncepcją obejmującą takie cechy organizacji społecznych, jak: sieci, normy i zaufanie społeczne, które ułatwiają koordynację i współpracę w celu osiągnięcia wzajemnych korzyści. Elementy zwiększonego kapitału społecznego obejmują wspólne modele myślowe i przekonania, wzajemne wsparcie i zaufanie, pogłębioną wiedzę, wspólne umiejętności i zdolności oraz ugruntowane sieci.

Usprawnione zarządzanie odbywa się zarówno na szczeblu lokalnym, jak i wielopoziomowo. W szczególności wielopoziomowe zarządzanie obejmuje horyzontalne i wertykalne interakcje między rządowymi i pozarządowymi zainteresowanymi stronami (zainteresowane strony LEADER) zaangażowanymi we wdrażanie LEADER na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Elementy usprawnionego zarządzania obejmują zaangażowanie zainteresowanych stron w proces decyzyjny oraz zdolność do zarządzania funduszami publicznymi i prywatnymi. Obejmują one również współpracę na szczeblu lokalnym, np. w ramach LGD oraz między LGD a społecznością lokalną, a także wielopoziomowe zarządzanie między różnymi szczeblami (pionowe), np. między IZ/AP, LGD i krajową siecią WPR.

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie wdrażania programu/strategii przy stosowaniu metody LEADER z myślą o zaspokojeniu lokalnych potrzeb i przyczynieniu się do osiągnięcia unijnych/krajowych/regionalnych celów polityki WPR. Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie oznaczają, że rodzaje i jakość projektów LEADER różnią się od tych, które są lub mogą być realizowane w ramach innych programów/interwencji. Mogą one przejawiać się jako większy efekt dźwigni, trwalsze projekty, bardziej innowacyjne projekty i nowi promotorzy projektów, a także większa synergia między projektami.

Oprócz trzech komponentów koncepcji wartości dodanej LEADER istnieją również trzy procesy wspomagające, tj. umożliwiające generowanie wartości dodanej poprzez zastosowanie metody LEADER.

Trzy wzajemnie powiązane procesy wspomagające, które generują wartość dodaną LEADER, jak pokazano na rys. 1, to:

1. **Wdrożenie lokalnej strategii rozwoju**, tj. operacjonalizacja w formie projektów oraz ich rezultaty i oddziaływanie.

Na przykład wdrażanie strategii w oparciu o zasadę podejścia oddolnego LEADER wiąże się z interakcją między podmiotami, a tym samym budowaniem zaufania, co z kolei przyczynia się do rozwoju kapitału społecznego. Innym przykładem jest zasada partnerstwa stosowana przy opracowywaniu i wdrażaniu strategii, która przewiduje udział podmiotów lokalnych w procesie decyzyjnym, zatem przyczynia się do sprawniejszego zarządzania na szczeblu lokalnym. Realizacja strategii przynosi również rezultaty, takie jak nowe miejsca pracy, nowe przedsiębiorstwa, usługi itp., zgodnie z lokalnymi potrzebami wynikającymi z zasady podejścia skoncentrowanego na danym obszarze stosowanej w metodzie LEADER.

2. **Mechanizm wdrażania PS WPR i LGD**, tj. przepisy rozporządzeń UE, zbiór zasad, procedur i ustaleń administracyjnych, które gwarantują, że cele strategii rozwoju lokalnego staną się konkretnymi działaniami w terenie.

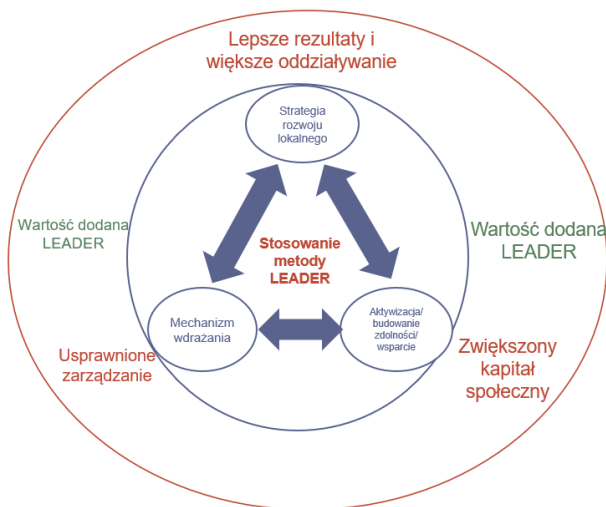
Na przykład kryteria wyboru zawarte w mechanizmie wdrażania stymulują powstawanie innowacyjnych projektów (lepsze rezultaty) dzięki zasadom współpracy wielosektorowej lub terytorialnej LEADER. Innym przykładem jest zaangażowanie odpowiednich podmiotów w ramach partnerstwa, które przyczynia się do sprawniejszego zarządzania na szczeblu lokalnym.

3. **Aktywizacja/budowanie zdolności**, co obejmuje z jednej strony zdolność LGD do aktywizacji (tj. wszystkie działania niezwiązane bezpośrednio z projektami, mające na celu zwiększenie zdolności ludności lokalnej w zakresie podnoszenia świadomości, gotowości, współpracy i tworzenia sieci kontaktów, aby przyczynić się do rozwoju ich obszaru), a z drugiej strony wsparcie zapewniane przez instytucję zarządzającą (IZ) (bezpośrednio lub za pośrednictwem krajowej sieci WPR), aby zachęcać beneficjentów do udziału w LEADER lub wsparcie na rzecz budowania zdolności LGD w celu zwiększenia ich zdolności do wdrażania strategii lokalnej zgodnie z metodą LEADER.

Na przykład LGD mogą wykorzystywać działania aktywizujące skoncentrowane na umożliwieniu nowym promotorom projektów ubiegania się o finansowanie w ramach LEADER, co wywołuje efekt dźwigni, przyczyniając się do lepszych rezultatów. Innym przykładem są działania aktywizujące, które ułatwiają wymianę między zainteresowanymi stronami i wzmacniają tożsamość lokalną, przyczyniając się w ten sposób do zwiększania kapitału społecznego.

Rysunek 1. Wartość dodana LEADER

Źródło: Na podstawie materiałów biura pomocy ds. ewaluacji rozwoju obszarów wiejskich (2017).

Więcej przykładów powiązań między zasadami metody LEADER a wartością dodaną LEADER wytworzoną przez procesy wspomagające wymienione na rys. 1 przedstawiono w załączniku 4.

Wizualizacja powiązań między siedmioma zasadami LEADER a komponentami wartości dodanej LEADER w danym państwie członkowskim lub LGD może być korzystna dla dokładnego określenia działań LGD i innych zainteresowanych stron LEADER wspierających tworzenie wartości dodanej LEADER. Może również służyć ewaluatorom w odtworzeniu logiki interwencji i opracowaniu ram ewaluacji na potrzeby ewaluacji wartości dodanej LEADER.

Wszystkie trzy wzajemnie powiązane procesy wspomagające, tj. wdrażanie lokalnej strategii rozwoju, mechanizm wdrażania i udzielenie wsparcia na rzecz aktywizacji/budowania zdolności, generują wartość dodaną w postaci zwiększonego kapitału społecznego, usprawnionego zarządzania oraz lepszych rezultatów i większego oddziaływania, których połączenie ma wpływ na zmiany strukturalne na obszarze LGD (zob. rys. poniżej).

Rysunek 2. Droga do zmian strukturalnych na obszarze LGD

Źródło: Na podstawie materiałów Europejskiego biura pomocy ds. ewaluacji rozwoju obszarów wiejskich (2017).

Zmiany strukturalne, jak określono w wytycznych z 2017 r., to zmiany, które uwzględniają potrzeby określonych grup ludności i całego terytorium, a także w większym stopniu ogólne aspekty rozwoju lokalnego, np. w odniesieniu do zmiany klimatu, produktywności zasobów, modeli produkcji przyjaznych dla środowiska, demografii, migracji i spójności społecznej.

Część II

Operacjonalizacja koncepcji wartości dodanej LEADER i jej komponentów

2 Jak zoperacjonalizować koncepcję wartości dodanej LEADER

Niniejszy rozdział ma na celu przedstawienie roboczych definicji trzech komponentów wartości dodanej LEADER na potrzeby ewaluacji w latach 2023–2027 oraz opisanie ich poszczególnych elementów. Uwzględnia się w nim również łączny wkład tych trzech komponentów w zmiany strukturalne na obszarach LGD. Ponadto przedstawiono w nim przykłady sposobów operacjonalizacji tych elementów, tj. ich analizowania w praktyce. Zob. również definicje robocze w załączniku 7.

Niniejsze wytyczne są wynikiem dyskusji z ekspertami dotyczących analizy poprzedniej koncepcji wartości dodanej LEADER i jej komponentów, z uwzględnieniem określenia czynników ułatwiających lub utrudniających ich pomiar (zob. załącznik 3 w odniesieniu do tej drugiej kwestii).

W wyniku tych prac w niniejszych wytycznych zaproponowano **robocze definicje komponentów wartości dodanej LEADER** jako podstawę do późniejszego opracowania ram ewaluacji na potrzeby ewaluacji w latach 2023–2027. Jednocześnie każdy komponent wartości dodanej składa się z szeregu elementów. W odniesieniu do każdego z nich w poniższych tabelach przedstawiono szeroki zestaw pomysłów dotyczących operacjonalizacji elementów wartości dodanej LEADER, aby **zainteresowane strony przeprowadzające ewaluację mogły wybrać te, które są najistotniejsze z punktu widzenia ich kontekstu/potrzeb w zakresie ewaluacji** przy opracowywaniu ram ewaluacji.

2.1. Zwiększony kapitał społeczny (definicja robocza)

Zwiększony kapitał społeczny¹¹ w ramach LEADER obejmuje sieci, wzajemne zaufanie, wspólne modele myślowe i przekonania, które sprzyjają wysokiej jakości współpracy w ramach LGD i między nimi.

---

¹¹ Należy pamiętać, że nie istnieje jedna powszechnie akceptowana interpretacja kapitału społecznego. Wynika to z faktu, że kapitał społeczny nie ma jednoznacznego i niekwestionowanego znaczenia ze względów merytorycznych i ideologicznych. Scrivens, K. i Smith, C., (2013), „Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement” [„Cztery interpretacje kapitału społecznego: program na rzecz pomiaru”], *OECD Statistics Working Papers*, nr 2013/06, OECD Publishing, Paryż. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/four-interpretations-of-social-capital_5jzbcx010wmt-en.

Tabela 1. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – zwiększony kapitał społeczny – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów

Elementy	Opis	Przykłady sposobu operacjonalizacji
Elementy strukturalne		
Sieci	<ul style="list-style-type: none"> • Grupy współzależnych podmiotów i relacje między nimi. • Tworzenie ugruntowanych sieci kontaktów i współpraca pomiędzy zaangażowanymi zainteresowanymi stronami LEADER, w tym projekty współpracy międzyregionalnej i transnarodowej. • Jakość interakcji w ramach sieci i poza nią, np. wysłuchanie, wypracowanie wspólnego porozumienia, rozwiązywanie konfliktów, użyteczna wymiana, cechy wiążącego kapitału społecznego (tj. relacje wyłącznie między podmiotami należącymi do tej samej kategorii), pomostowego kapitału społecznego (tj. relacje między podmiotami należącymi do różnych kategorii) oraz łączącego kapitału społecznego (tj. relacje między podmiotami na różnym szczeblu hierarchicznym), a także negatywnego kapitału społecznego (tj. relacje szkodliwe dla kontekstu społecznego, stanowiące barierę dla włączenia społecznego, dzielące, a nie jednoczące członków sieci). 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza różnorodności członków LGD. • Poszukiwanie dowodów na interakcje w ramach sieci LGD i poza nimi oraz ocena ich jakości. • Poszukiwanie dowodów na poprawę relacji/interakcji społecznych między członkami społeczności lokalnej na obszarze LGD w oparciu o tożsamość lokalną lub interes zbiorowy. • Określenie wspólnych projektów oraz typologii/różnorodności uczestników. • Poszukiwanie dowodów na to, że po uczestnictwie w LEADER zwiększyła się zdolność członków społeczności lokalnej do organizowania się w grupach społecznych. • Poszukiwanie dowodów na to, że nowe sieci wspierane lokalnie skorzystały z tworzenia sieci LGD. • Analiza częstotliwości i jakości interakcji (tj. tworzenia rzeczywistej współpracy, która prowadzi do wspólnych działań w przeciwieństwie do współpracy jedynie poprzez spotkania) członków LGD między sobą i z innymi podmiotami na różnych szczeblach procesu decyzyjnego (innymi krajowymi i ponadnarodowymi LGD, organizacjami biznesowymi). • Poszukiwanie dowodów na zacieśnienie interakcji między promotorami projektów, np. wymiana informacji, wymiana wiedzy, wymiana umiejętności i dobrych praktyk, nowa współpraca (formalna i nieformalna), współpraca prowadząca do wspólnych działań/projektów. W wielu przypadkach korzyści wynikające z włączenia do działań LEADER są jeszcze większe niż sama pomoc.

Elementy relacyjne		
Wzajemne wsparcie i zaufanie	<ul style="list-style-type: none"> • Uogólnione zaufanie, tj. przekonanie, że większości ludzi można ufać lub że należy zachować szczególną ostrożność w kontaktach z ludźmi. • Poziom zaufania do LGD dzięki prowadzonej przez nią działalności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów na uogólnione zaufanie na obszarze LGD. • Poszukiwanie dowodów na zaufanie członków społeczności lokalnej do LGD oraz na to, jak zmieniło się ono z czasem.
Elementy poznawcze		
Wspólne modele myślowe, wartości i przekonania	<ul style="list-style-type: none"> • Procesy myślowe związane ze sposobem funkcjonowania czegoś, np. poczucie przynależności do danego obszaru, postawy solidarności, inkluzywność poprzez przyjmowanie grup defaworyzowanych, w tym kobiet i młodzieży, świadomość problemów społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza przekonań i wspólnych wartości, które skłaniają członków społeczności do współpracy. • Poszukiwanie dowodów na wspólną świadomość społeczną w projektach LEADER. • Analiza stosunków władzy, które ułatwiają lub utrudniają uczestnictwo grup defaworyzowanych, w tym kobiet i młodzieży. • Poszukiwanie postaw solidarności. • Analiza świadomości lokalnych problemów społecznych, np. stosunki władzy, równość płci, słabsze grupy społeczne, przyjmowanie grup defaworyzowanych.

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

2.2. Usprawnione zarządzanie (definicje robocze)

Zarządzanie w ramach LEADER: lokalne i wielopoziomowe procesy i mechanizmy zapewniające skuteczne i przejrzyste podejmowanie decyzji i relacje między różnymi podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie LEADER, przyczyniające się do zbliżenia UE do obywateli.

Zarządzanie na poziomie lokalnym w ramach LEADER: procesy i mechanizmy ustanawiane, koordynowane i pobudzone przez LGD w celu zapewnienia partycypacyjnego, przejrzystego i inkluzywnego procesu decyzyjnego oraz silnego zaangażowania społeczności w opracowywanie i wdrażanie strategii.

Wielopoziomowe zarządzanie w ramach LEADER: procesy i mechanizmy ustanowione wspólnie między IZ/agencją płatniczą (AP), odpowiednimi władzami lokalnymi i regionalnymi oraz LGD, w oparciu o normy na szczeblu UE, aby wzmocnić pozycję LGD, zwiększyć ich zdolności decyzyjne, zdolności w zakresie zarządzania i rozliczalności oraz promować elastyczne, innowacyjne i dostosowane do potrzeb strategie rozwoju lokalnego.

Tabela 2. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – usprawnione zarządzanie – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów

Elementy	Opis	Przykłady sposobu operacjonalizacji
Zarządzanie na poziomie lokalnym	<ul style="list-style-type: none"> Zarządzanie relacjami na poziomie LGD z beneficjentami, podmiotami lokalnymi i innymi LGD. Rozwijanie działań i procesów poprzez które podmioty publiczne, gospodarcze i podmioty społeczeństwa obywatelskiego poszerzają wspólne umiejętności, wyrażają swoje interesy, korzystają ze swoich praw, wypełniają swoje obowiązki i prowadzą mediacje w przypadku występowania różnic. Zaangażowanie społeczności lokalnej i zainteresowanych stron LEADER w proces decyzyjny, czego dowodem jest skład i struktura LGD angażująca odpowiednie podmioty decyzyjne i podmioty, które mogą wpływać na proces decyzyjny. Zaangażowanie i aktywny udział członków społeczności lokalnych, tworzenie atmosfery entuzjazmu i energii na rzecz rozwoju lokalnego. Komunikacja w ramach LGD, z potencjalnymi wnioskodawcami i ze społecznością lokalną. 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza inkluzywności poprzez zbadanie składu organu decyzyjnego LGD (pod względem płci, sektora, rodzaju organizacji itp.) oraz sposobu, w jaki skład wpływa na proces decyzyjny. Ocena zdolności LGD do sformalizowania konkretnych ustaleń dotyczących zarządzania z podmiotami lokalnymi. Poszukiwanie dowodów na skuteczniejszą aktywizację i wzmocnienie pozycji członków społeczności lokalnej, co pozwala im reprezentować swoje interesy, korzystać z przysługujących im praw itp. Poszukiwanie dowodów na poprawę zdolności/kompetencji technicznych i administracyjnych LGD, jej członków i personelu. Analiza postrzegania LGD jako podmiotu, który uzyskał centralną pozycję jako pośrednik rozwoju na danym obszarze. Poszukiwanie dowodów na istnienie procesów związanych z LGD ułatwiających zarządzanie na poziomie lokalnym. Analiza lokalnej mobilizacji i zachęcania osób niebędących beneficjentami do udziału w procesach rozwoju lokalnego. Poszukiwanie dowodów na publikowanie informacji na temat osiągnięć w ramach strategii rozwoju na stronach internetowych i ich rozpowszechnianie za pośrednictwem mediów społecznościowych zainteresowanych stron LEADER. Określenie, czy LGD posiadają szczegółową strategię komunikacyjną dotyczącą swoich działań. Poszukiwanie dowodów na istnienie świadomości wśród społeczności lokalnej w zakresie LGD, jej działań i SRL. Poszukiwanie dowodów na istnienie procedur rozwiązywania konfliktów w LGD.
Wielopoziomowe zarządzanie	<ul style="list-style-type: none"> Zdolność LGD do podejmowania kluczowych zadań i interakcji z innymi 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza zdolności LGD do tworzenia powiązań i dwukierunkowej komunikacji z IZ/AP oraz innymi odpowiednimi

w ramach LEADER	instytucjami/sieciami na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. <ul style="list-style-type: none"> Dobra koordynacja i komunikacja między LGD a IZ/AP, krajową siecią WPR. 	zainteresowanymi stronami i sieciami oraz zarządzania nimi. <ul style="list-style-type: none"> Ocena umiejętności i zdolności IZ/AP, krajowej sieci WPR w zakresie zarządzania relacjami z LGD. Analiza wsparcia udzielanego LGD przez IZ/krajową sieć WPR w celu zwiększenia ich zdolności decyzyjnych. Analiza wsparcia udzielanego LGD przez IZ i AP w odniesieniu do procedur upraszczania i innych sposobów ułatwiania wnioskodawcom dostępu do finansowania.
-----------------	--	---

Zródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

2.3. Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie w ramach LEADER (definicja robocza)

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie w ramach LEADER odnoszą się do mobilizacji wewnętrznego potencjału, waloryzacji zasobów terytorialnych oraz wzmocnienia powiązań między członkami/podmiotami społeczności lokalnej, co pozwoli osiągnąć więcej przy pomocy dostępnych zasobów i wspierać innowacyjne, zrównoważone i zintegrowane projekty kierowane przez społeczność, które wywierają trwałe wpływy na obszar LGD.

Wartość dodana polega na tym, że zgodnie z oczekiwaniami projekty wdrażane przy użyciu metody LEADER¹² przyniosą lepsze rezultaty niż te, które zostałyby zrealizowane w ramach innych programów. W konsekwencji te lepsze rezultaty doprowadziłyby do dłuższego oddziaływania na obszarze LGD i przyczyniłyby się do rozwoju lokalnego.

Tabela 3. Wykaz elementów komponentu wartości dodanej LEADER – lepsze rezultaty i większe oddziaływanie – wraz z opisami i przykładami sposobu operacjonalizacji tych elementów

Elementy	Opis	Przykłady sposobu operacjonalizacji
Zwiększony efekt dźwigni	<ul style="list-style-type: none"> Wkład w rozwój lokalny w wyniku pobudzenia dodatkowego finansowania przeznaczanego na obszar LGD. 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza zdolności LGD, sieci i członków/podmiotów społeczności lokalnej do wykorzystania funduszy oraz pozyskiwania/zmobilizowania dodatkowych zasobów z SRL i LEADER (np.

¹² Mogą one obejmować projekty parasolowe, które pod pewnymi warunkami mogą być użytecznym narzędziem realizacji inicjatywy LEADER. Mogą pomóc skrócić proces składania wniosków w przypadku małych beneficjentów, zmniejszyć ilość formalności i umożliwić zaangażowanie grup docelowych, do których w przeciwnym razie trudno byłoby dotrzeć.

	<ul style="list-style-type: none"> • Więcej pomysłów dotyczących projektów opracowywanych i przedstawianych do finansowania w ramach strategii rozwoju lokalnego (SRL). • Jeżeli LGD działa blisko danego obszaru, zachęca to do przedstawiania projektów większą liczbę osób, tj. beneficjentów, którzy nie złożiliby wniosków bez inicjatywy LEADER. 	unijne/krajowe/regionalne/prywatne finansowanie nowych projektów). <ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów potwierdzających, że projekty LEADER aktywizują pracę wolontariacką. • Poszukiwanie dowodów na identyfikowanie i motywowanie nowych promotorów projektów. • Poszukiwanie dowodów na uczestnictwo w projektach LEADER podmiotów/przedsiębiorstw nowych lub innych niż reprezentujące główne profile.
Projekty dobrze dostosowane do potrzeb obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość LGD i podejście oddolne przyczyniają się do wyboru projektów koncentrujących się na najpilniejszych potrzebach obszaru LGD. • Obejmują one również kilka dziedzin/sektorów, aby rozwiązywać różne problemy/zaspokajać różne potrzeby związane z obszarem LGD. • W niektórych przypadkach powiązania między projektami również umożliwiają skupienie się na potrzebach obszaru LGD. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów potwierdzających, że różnorodność promotorów umożliwia zaspokajanie w ramach realizacji projektów lokalnych potrzeb za pomocą metody LEADER. • Poszukiwanie dowodów na istnienie projektów, które waloryzują określone aktywa terytorialne i tożsamość.
Bardziej innowacyjne projekty	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty generujące nowe pomysły, produkty lub procesy na obszarze LGD, które są innowacyjne w kontekście lokalnym¹³. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów na istnienie innowacyjnych projektów LEADER w kontekście lokalnym.
Trwałe projekty	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty, które przynoszą trwałe rezultaty pod względem korzyści gospodarczych, społecznych i środowiskowych, lub 	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów na realizację projektów, których rezultaty są trwałe z gospodarczego, społecznego lub środowiskowego punktu widzenia. • Poszukiwanie dowodów na realizację projektów, które są uwzględnione

¹³ Zgodnie z załącznikiem VII pkt 2 lit. c) do [rozporządzenia wykonawczego \(UE\) 2022/1475](#) państwa członkowskie, władze regionalne lub LGD definiują termin „innowacyjny” w kontekście lokalnym.

	<p>projekty, które przekształcają się w inne projekty lub sieci.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na trwały charakter projektu wpływa również znajomość warunków lokalnych. 	<p>w innych projektach łańcuchowych, sieciach itp. po zakończeniu otrzymywania wsparcia w ramach LEADER.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analiza sposobu przyczyniania się wiedzy lokalnej do bardziej trwałych projektów.
Projekty promujące powiązania między podmiotami	<ul style="list-style-type: none"> • Przykłady powiązań obejmują np. projekty związane ze strategiami inteligentnych wsi, projekty realizowane z kilkoma partnerami, projekty zintegrowane, projekty parasolowe itp. • Partnerstwa, sieci i formy współpracy, które nie istniałyby bez inicjatywy LEADER. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poszukiwanie dowodów potwierdzających, że projekty LEADER przyczyniają się do tworzenia powiązań między wszystkimi zaangażowanymi zainteresowanymi stronami. • Ocena, czy i w jaki sposób projekty LEADER opierają się na sobie nawzajem/tworzą synergię i przyczyniają się do realizacji strategii rozwoju lokalnego. • Poszukiwanie dowodów na istnienie projektów LEADER, które doprowadziły do współpracy w formie sieci, partnerstw i innych form współpracy, np. w kontekście inteligentnych wsi. Te ostatnie opierają się na podejściach partycypacyjnych i innowacjach.

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

2.4. Zmiany strukturalne na obszarze LGD (definicja robocza)

Powyższe elementy wartości dodanej LEADER osiąga się poprzez zastosowanie metody LEADER w połączeniu z trzema procesami wspomagającymi, mianowicie wdrażaniem strategii rozwoju lokalnego, mechanizmem wdrażania oraz wsparciem na rzecz aktywizacji/budowania zdolności zapewnianym w szczególności przez LGD lub IZ, a także krajową sieć WPR. W wyniku tego połączenia na obszarze LGD powstają zmiany strukturalne.

Zmiany strukturalne na obszarze LGD odnoszą się do istotnych zmian w sposobie funkcjonowania obszaru lokalnego, w tym gospodarki, społeczeństwa i instytucji, wynikających z realizacji strategii rozwoju lokalnego poprzez zastosowanie metody LEADER. Zmiany strukturalne, na które mogą mieć wpływ działania LGD, obejmują w szczególności (wykaz niewyczerpujący):

- struktury społeczne (np. zapobieganie depopulacji lub zatrzymanie młodych ludzi na danym obszarze, ograniczanie wykluczenia społecznego, tworzenie trwałych miejsc pracy);

- struktury gospodarcze (np. znalezienie nowych rynków, wzmocnienie łańcuchów wartości – w obrębie obszaru lub poza nim, otwieranie nowych rodzajów działalności gospodarczej);
- struktury przestrzenne (np. waloryzacja przestrzeni, które zostały zaniedbane lub były niewykorzystane);
- wzorce mentalne i behawioralne (np. poczucie tożsamości, gotowość do współpracy);
- przekrojowe zmiany strukturalne, np. zwiększona odporność społeczności (która obejmuje kilka aspektów społecznych, gospodarczych i środowiskowych).

Przykłady operacjonalizacji koncepcji zmian strukturalnych obejmują poszukiwanie dowodów na zmiany strukturalne wynikające ze strategii rozwoju lokalnego (przy założeniu, że przynosi ona wartość dodaną w postaci zwiększonego kapitału społecznego, usprawnionego zarządzania oraz lepszych rezultatów i większego oddziaływania). Przykładem mogą być zmiany związane z różnymi wymiarami strategii, takimi jak transfer wiedzy, krótkie łańcuchy dostaw, energia ze źródeł odnawialnych, w tym produkowana w oparciu o biotechnologię, zrównoważenie środowiskowe i klimat, tworzenie miejsc pracy, przedsiębiorstwa wiejskie, w tym w biogospodarce, inteligentne wsie, dostęp do usług i infrastruktury, włączenie społeczne, równość płci.

3 Co należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu ram ewaluacji wartości dodanej LEADER

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie szczegółowych informacji dotyczących każdego komponentu wartości dodanej LEADER na potrzeby opracowania wyraźnych ram ewaluacji obejmujących pytania ewaluacyjne, czynniki przyczyniające się do sukcesu i wskaźniki, które przedstawiono w kolejnych rozdziałach.

Ocena wartości dodanej LEADER powinna mieć na celu uwzględnienie wszystkich zidentyfikowanych elementów wartości dodanej, aby uzasadnić wykorzystanie unijnego finansowania w ramach LEADER w oparciu o możliwie największą liczbę dowodów. Ponadto Komisja Europejska uważa, że jedną z podstawowych korzyści

wynikających z LEADER jest zbliżenie UE do obywateli¹⁴. W praktyce oznacza to, że LEADER pomaga zwiększyć świadomość społeczną na temat współfinansowanych przez UE inicjatyw realizowanych na obszarach wiejskich i promuje zaangażowanie obywateli dzięki swojemu inkluzywnemu charakterowi. LEADER pomaga również informować zainteresowane osoby o znaczeniu takich inicjatyw, a w pewnym stopniu zwiększać zaufanie do instytucji UE.

Aby ułatwić opracowanie ram ewaluacji wartości dodanej LEADER, poniżej przedstawiono bardziej szczegółowe uwagi dotyczące każdego komponentu wartości dodanej.

Kapitał społeczny jest pojęciem wielowymiarowym, a jego ocena jako komponentu wartości dodanej LEADER powinna uwzględniać procesy społeczne, zdolności i relacje między wszystkimi zainteresowanymi stronami (zob. również rozdział 2 zawierający definicje robocze i informacje na temat operacjonalizacji kapitału społecznego). Na przykład ocena kapitału społecznego może uwzględniać zakres, w jakim stosowanie metody LEADER przyczynia się do:

- wzmocnienia wzajemnego wsparcia i zaufania wśród odpowiednich zainteresowanych stron (np. LGD i ich beneficjentów) oraz zwiększenia udziału wszystkich zainteresowanych stron LEADER w opracowywaniu i wdrażaniu podejścia oddolnego;
- otwartego partnerstwa między zainteresowanymi stronami LEADER na wszystkich poziomach, wspólnych norm i wartości oraz do ułatwienia skutecznej i efektywnej komunikacji;
- tworzenia sieci kontaktów i współpracy między zaangażowanymi zainteresowanymi stronami LEADER, co jest niezbędne do wdrożenia inicjatywy LEADER i osiągnięcia jego celów. Umożliwia to poszerzanie wspólnej wiedzy, umiejętności i informacji.

Zarządzanie, zarówno na poziomie lokalnym, jak i wielopoziomowe, charakteryzuje się częstymi i złożonymi interakcjami między różnymi podmiotami rządowymi i pozarządowymi, które są zmobilizowane do wdrożenia metody LEADER (zob. również rozdział 2 zawierający robocze definicje i informacje na temat operacjonalizacji zarządzania). Ocena wielopoziomowego zarządzania w kontekście

---

¹⁴ Zgodnie z celem 5 polityki spójności „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych” (https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en). Cel polityki spójności uzupełnia Podręcznik strategii rozwoju terytorialnego i lokalnego, który przyczynia się do osiągnięcia zrównoważonego wzrostu gospodarczego we wszystkich regionach UE i przybliża Europę obywatelom.

LEADER powinna uwzględniać horyzontalne i wertykalne interakcje między rządowymi i pozarządowymi zainteresowanymi stronami zaangażowanymi we wdrażanie LEADER. Na przykład należy wziąć pod uwagę:

- wertykalne zarządzanie LEADER, np. między IZ, LGD i krajowymi sieciami WPR w celu wspierania lokalnej autonomii i odpowiedzialności oraz ułatwienia szerszego udziału sektora publicznego i prywatnego jako równorzędnych partnerów;
- horyzontalną koordynację LEADER, np. między IZ i AP w celu ułatwienia sprawnego wdrażania LEADER, między instytucjami zarządzającymi innymi funduszami w przypadku wielofunduszowych rozwiązań, między LGD w celu ułatwienia transferu umiejętności i wiedzy oraz promowania wspólnych projektów, w przypadku działań, które nie byłyby możliwe do przeprowadzenia oddzielnie lub przynoszą lepsze rezultaty niż działania podejmowane oddzielnie;
- innowacyjne (społeczno-publiczno-prywatne, na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym) praktyki zarządzania w ramach LEADER (np. partycypacyjne publiczno-prywatne grupy robocze) w celu zapewnienia odpowiedzi na złożone wyzwania i uzyskania lepszych rezultatów.

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie wynikają ze stosowania metody LEADER w celu zaspokojenia lokalnych potrzeb i przyczynienia się do osiągnięcia celów WPR (zob. również rozdział 2 zawierający robocze definicje i informacje na temat operacjonalizacji lepszych rezultatów i większego oddziaływania). Strategie rozwoju lokalnego są opracowywane przez LGD przy udziale społeczności lokalnej (podejście oddolne), co pozwala na lepiej dostosowane interwencje. LGD powierza się uprawnienia decyzyjne w zakresie określenia miejsca i sposobu wykorzystania środków finansowych oraz ich beneficjenta, aby zaspokoić potrzeby lokalne i osiągnąć odpowiednie cele. W związku z tym przy ocenie lepszych rezultatów i większego oddziaływania można wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- wkład w osiągnięcie celów WPR można zwiększyć dzięki skuteczniejszemu i lepiej zintegrowanemu podejściu do zaspokajania potrzeb obszarów wiejskich;
- zakres, w jakim dyskusje i konsultacje LGD ze społecznością lokalną, a także kryteria wyboru projektów LEADER sprzyjają opracowywaniu lepszych projektów;
- w dziedzinie zatrudnienia właściwe stosowanie podejścia oddolnego może przyczynić się do stworzenia bardziej trwałych miejsc pracy, ponieważ miejsca pracy tworzone w ramach tego podejścia są w większym stopniu dostosowane

do lokalnych potrzeb, zapewniają społeczności lokalnej możliwości uzyskiwania wyższych dochodów i pomagają powstrzymać wyludnianie się obszarów wiejskich;

- promowanie współpracy może być wynikiem inicjatywy LEADER, ale również oddziaływaniem w postaci zwiększonego kapitału społecznego oraz usprawnionego zarządzania lokalnego i wielopoziomowego, co może prowadzić do długoterminowego oddziaływania w postaci zmian strukturalnych, które należy uwzględnić na przykład w przypadkach, w których nie istniała wcześniej kultura współpracy na tym obszarze lub była ona ograniczona.
- Właściwe stosowanie zasady innowacyjności może pomóc w generowaniu wiedzy, przekładającej się na bardziej innowacyjne produkty i usługi dla społeczności lokalnej. Dzięki nim możliwe może być przyczynienie się do transformacji społecznej, cyfrowej i środowiskowej na obszarze LGD.

Oprócz aspektów dotyczących komponentów wartości dodanej istnieją również pewne kwestie techniczne związane z opracowywaniem ram ewaluacji, takie jak:

- poziom, którego dotyczy ocena: LGD/poziom lokalny lub PS WPR, ponieważ pozwoli to określić, czy wskaźniki będą musiały być agregowane na poziomie PS WPR, co z kolei determinuje wybór wskaźników;
- wymagana częstotliwość gromadzenia danych i poziom agregacji (możliwie powiązane z okresem sprawozdawczym);
- źródła danych, w tym rodzaje zainteresowanych stron, które udzielają odpowiedzi na pytania ewaluacyjne lub przekazują związane z nimi informacje, oraz ich zdolności/możliwości uczestnictwa. Na przykład społeczność lokalna, do której skierowane byłyby ankiety lub wywiady, odpowiedni pracownicy LGD lub personel IZ, AP lub krajowej sieci WPR;
- zasoby dostępne na potrzeby ewaluacji, na przykład z uwzględnieniem okoliczności, że niektóre LGD dysponują bardzo ograniczonymi zasobami ludzkimi na potrzeby ewaluacji. W takim przypadku dobrze byłoby zidentyfikować pewne zasadnicze elementy ram ewaluacji oraz potencjalnie przydatne elementy.

Ponadto istotną kwestią, którą należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu ram ewaluacji wartości dodanej LEADER, jest ich przyjazność dla użytkownika lub prostota. Punktem wyjścia powinny być proste i czytelne ramy ewaluacji, z tego względu ramy zaproponowane poniżej w niniejszych **wytycznych nie są obowiązkowe, ale mają zapewnić do wyboru szeroki zestaw elementów**

i wskaźników, aby zainteresowane strony przeprowadzające ewaluację mogły następnie wybierać je i dostosowywać do swoich zdolności i kontekstów. Następnie LGD (w szczególności kierownicy lub pracownicy LGD, którzy będą gromadzić niezbędne informacje) będą potrzebować wymaganych zdolności (czas, wiedza itp.).

Część III

Proponowane ramy ewaluacji

4 Opracowanie przykładowych ram ewaluacji wartości dodanej LEADER

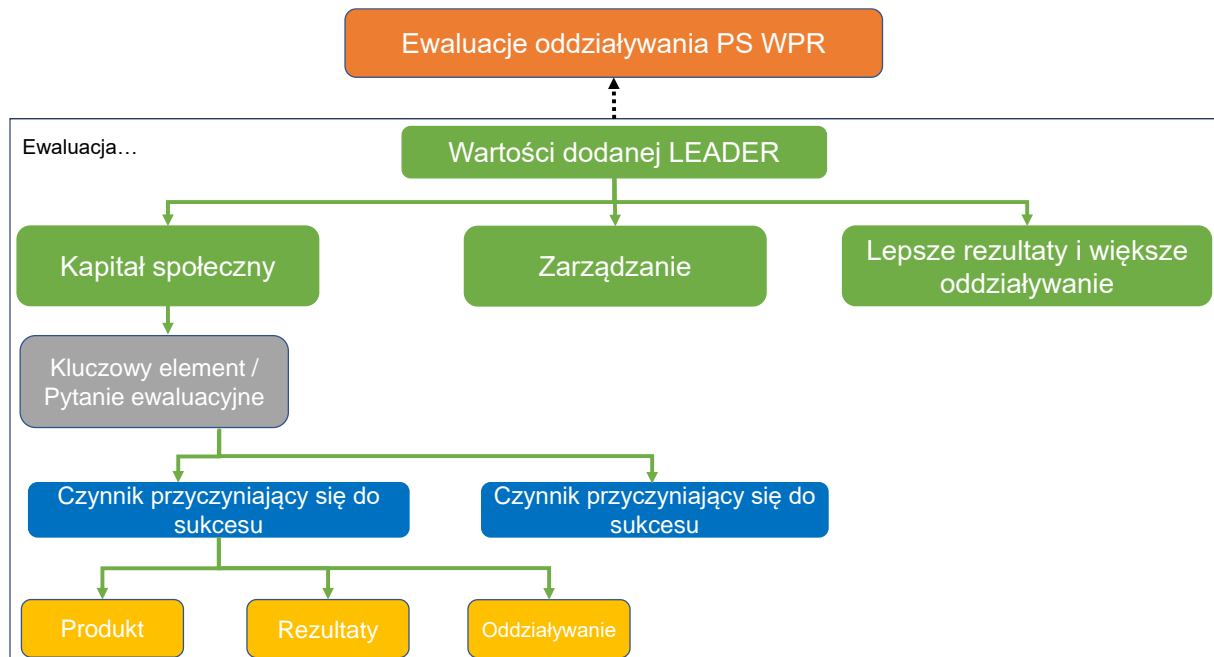
Niniejszy rozdział ma na celu opisanie ogólnej struktury proponowanych ram ewaluacji oraz aspektów, które obejmują. Szczegółowe ramy ewaluacji dla każdego komponentu wartości dodanej LEADER przedstawione zostały następnie w rozdziale 5.

Ponieważ wartość dodana LEADER jest jednym z tematów ocenianych przez państwa członkowskie, zgodnie z ich potrzebami w zakresie ewaluacji i logiką interwencji w ramach planów strategicznych WPR, proponuje się czytelne ramy ewaluacji, aby pomóc w zrozumieniu podejścia LEADER i wykazać jego wartość dodaną. Takie ramy mają kluczowe znaczenie dla zebrania solidnych dowodów dotyczących wartości dodanej LEADER i pomocy w określeniu obszarów, w których można dokonać ulepszeń. Sugeruje się, aby IZ, w miarę możliwości w porozumieniu z ewaluatorami, opracowały takie ramy na wczesnym etapie okresu programowania, co pozwoli dostosować lub zaprojektować niezbędne systemy monitorowania/informacyjne na poziomie LGD do gromadzenia wymaganych danych i informacji (zob. załącznik 2, w którym opisano przykład bazy danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD).

Ogólną strukturę proponowanych ram ewaluacji przedstawiono na rys. 3 i może ona pomóc kierownikom odpowiedzialnym za ewaluację i ewaluatorom zaplanować i przeprowadzić ewaluację wartości dodanej LEADER na szczeblu lokalnym i krajowym.

Rysunek 3. Ogólna struktura ram ewaluacji

Źródło: Europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

Ramy ewaluacji opracowano w oparciu o trzy **komponenty wartości dodanej LEADER**: zwiększony kapitał społeczny, usprawnione zarządzanie oraz lepsze rezultaty i większe oddziaływanie. Każdy z tych komponentów przeanalizowano w odniesieniu do jego kluczowych **elementów składowych**, które są powiązane z odpowiednimi pytaniami ewaluacyjnymi.

Pytania ewaluacyjne pomagają sformułować kwestię, którą należy poddać ocenie, dokładniej wyjaśnić **kluczowy element oceny** i ukierunkować sformułowanie odpowiednich czynników przyczyniających się do sukcesu.

Czynniki przyczyniające się do sukcesu to nowy termin stosowany przy opracowywaniu ewaluacji PS WPR. Są one również rozumiane jako „kryteria oceny”. Wykorzystuje się je do doprecyzowania niektórych aspektów pytań/tematów ewaluacyjnych i wyrażenia oczekiwanej zmiany w ocenianych interwencjach. Obejmują one szczegółowe wyjaśnienie sposobu udzielania odpowiedzi na pytania ewaluacyjne i precyzują, co należy ocenić, oraz przedstawiają uzasadnienie opracowania i stosowania konkretnych wskaźników (wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania). Stanowią podstawę do ustalenia łańcucha przyczynowego i mogą być głównym komponentem, na podstawie którego można sformułować ustalenia z ewaluacji. Uzasadnienie wyboru każdego czynnika przyczyniającego się do sukcesu zawarto w tabelach w rozdziale 5, w których przedstawiono ramy oceny.

Dla każdego czynnika przyczyniającego się do sukcesu proponuje się wykaz **wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania** wraz z odpowiadającymi im

źródłami danych. Wskaźniki są sposobem wykorzystania danych ilościowych i jakościowych do pomiaru kierunku zmian wskazanego przez czynnik przyczyniający się do sukcesu i w konsekwencji udzielenia odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne.

Ewaluację wartości dodanej LEADER można uznać za ewaluację formatywną¹⁵. Ocenia się w niej **stopień, w jakim ustanowienie i działalność LGD, ich działania aktywizujące i mechanizmy wdrażania, a także opracowywanie i wdrażanie przez nie strategii rozwoju lokalnego generują wartość dodaną**. Ustalenia z tej ewaluacji mogą stanowić cenny wkład w ewaluację oddziaływania PS WPR i pomóc w wyjaśnieniu wkładu interwencji LEADER w osiągnięcie celów szczegółowych i ogólnych PS WPR.

5 Podział głównych komponentów proponowanych ram oceny

W niniejszym rozdziale przedstawiono szczegółowy przykład ram ewaluacji dla każdego komponentu wartości dodanej LEADER, w tym sugerowane pytania ewaluacyjne, czynniki przyczyniające się do sukcesu, wskaźniki i źródła danych. Szczegółowe karty dla każdego wskaźnika znajdują się w załączniku 1.

Możliwe ramy ewaluacji wartości dodanej LEADER przedstawiono w tabelach 4–6 dla każdego komponentu wartości dodanej LEADER, w oparciu o podstawową strukturę przedstawioną powyżej na rys. 3. Chociaż są to sugerowane ramy, państwa członkowskie mogą je wykorzystywać bez żadnych dostosowań, ponieważ obejmują one wszystkie komponenty wartości dodanej LEADER i ich elementy, szeroki zakres czynników przyczyniających się do sukcesu wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz wykorzystują wszystkie istniejące źródła danych [zwłaszcza wszystkie zmienne danych na potrzeby monitorowania i ewaluacji (DME)], przy czym można wykorzystać dodatkowe źródła danych, ponieważ obejmują one głównie metody gromadzenia danych jakościowych, takie jak ankiety i grupy dyskusyjne. Te ramy ewaluacji opierają się na informacjach przekazanych przez ekspertów tematycznej grupy roboczej ds. wartości dodanej LEADER, którzy mają wieloletnie doświadczenie w zakresie LEADER i jego ewaluacji. Można je zatem uznać za odpowiednie ramy.

Niezależnie od tego państwa członkowskie nadal mają możliwość opracowania własnych ram ewaluacji i stosowania czynników przyczyniających się do sukcesu

¹⁵ Ewaluacja formatywna to systematyczna ocena przeprowadzana przez cały okres realizacji programu, mająca na celu stałe gromadzenie informacji zwrotnych i spostrzeżeń w celu określenia obszarów wymagających poprawy na wczesnym etapie. Ustalenia wynikające z ewaluacji formatywnych dostarczają cennych informacji na potrzeby późniejszych ewaluacji oddziaływania planu strategicznego WPR, dzięki czemu można zadbać o to, aby w procesie ewaluacji ściśle uwzględniono odpowiednie komponenty i wyniki.

i wskaźników, które są najodpowiedniejsze ze względu na ich kontekst i potrzeby w zakresie ewaluacji, lub – w stosownych przypadkach – ich dalszego dostosowywania. Dla każdego czynnika przyczyniającego się do sukcesu przedstawiono krótki opis, związane z nim wskaźniki oraz proponowane źródła danych. Każdy wskaźnik jest szczegółowo wyjaśniony, w tym jego zakres, definicja pojęć, jednostka pomiaru, źródła danych oraz metoda/wzór obliczania w kartach wskaźników zawartych w załączniku 1.

5.1. Zwiększony kapitał społeczny

Wzorcowe ramy ewaluacji kapitału społecznego można wykorzystać do oceny stopnia, w jakim wdrożenie podejścia LEADER zwiększa kapitał społeczny pod względem usprawnienia tworzenia sieci kontaktów, zwiększenia wzajemnego wsparcia i zaufania oraz poparcia wspólnych modeli myślowych i przekonań.

Tabela 4. Przykład ram ewaluacji zwiększonego kapitału społecznego

Zwiększony kapitał społeczny		
Kluczowy element podlegający ocenie: 1. Sieci.		
<i>Pytanie ewaluacyjne:</i> W jakim stopniu LEADER przyczynia się do wysokiej jakości interakcji i tworzenia sieci kontaktów między odpowiednimi podmiotami?		
Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.S:1.01: Wielkość i różnorodność sieci oraz jakość interakcji w LGD poprawiają się lub utrzymują się na wysokim poziomie.	LAV.O.01: Liczba członków LGD w podziale na rodzaj organizacji: a) organy administracji publicznej; b) prywatne lokalne interesy gospodarcze; c) lokalne interesy społeczne; d) inne.	<i>Dane na potrzeby monitorowania i oceny (DME). Zmienne L600–L604 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i>
<i>LGD są sieciami podmiotów lokalnych/członków społeczności i stanowią istotę LEADER. Szeroka i zdywersyfikowana sieć obejmująca wszystkie odpowiednie podmioty lokalne, które ściśle ze sobą współpracują, umożliwia im wymianę pomysłów i doświadczeń, budowanie ich zdolności i przyczynianie się do rozwoju lokalnego, który odpowiada potrzebom danego obszaru.</i>	LAV.R.01: Wskaźnik różnorodności sieci członków LGD (jako wskaźnik zastępczy strukturalnego kapitału społecznego LGD).	<i>Rejestry administracyjne LGD. Dane na potrzeby monitorowania i oceny (DME). Zmienne L600–L604 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i>
	LAV.I.01: Członkowie LGD, którzy uważają, że między członkami LGD rozwinęła się kultura współpracy wysokiej jakości.	<i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i>

<p>FOS.S:1.02: Interakcje społeczne na obszarze LGD (ale poza samymi LGD) poprawiły się lub pozostają na wysokim poziomie dzięki LEADER.</p> <p><i>Uczestnicząc w projektach LEADER, beneficjenci kontaktują się z innymi podmiotami lokalnymi i są zintegrowani z tkanką społeczności lokalnej i dynamiką rozwoju lokalnego. To z kolei poprawia interakcje społeczne między członkami społeczności lokalnej na obszarze LGD.</i></p>	LAV.O.02: Liczba (lub stosunek) operacji (projektów) realizowanych wspólnie przez kilka rodzajów promotorów (określone rodzaje).	Zmienne DME L700 i L706 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475). Wywiady, ankiety w celu określenia rodzajów.
	LAV.O.03: Liczba uczestników wspólnych operacji (projektów).	Sprawozdania z projektów, baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, ankiety.
	LAV.R.02: Dowody potwierdzające, że uczestnicy projektów (operacji) LEADER zwiększają swoją zdolność do organizowania się w grupach społecznych i integracji z tkanką społeczną.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
	LAV.I.02: Postrzeganie lepszych interakcji społecznych na obszarze LGD wśród uczestników projektów LEADER.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
<p>FOS.S:1.03: LGD rozpoczęła lub utrzymała tworzenie sieci kontaktów z odpowiednimi partnerami spoza obszaru LGD.</p> <p><i>LGD nie działają w silosach. Są to aktywne sieci, które współdziałają z innymi sieciami na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym i mogą korzystać z wymiany doświadczeń.</i></p>	LAV.O.04: Liczba operacji (projektów) w ramach współpracy międzyregionalnej zrealizowanych przez LGD.	Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienna L708 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).
	LAV.O.05: Liczba operacji (projektów) w ramach współpracy transnarodowej zrealizowanych przez LGD.	Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienna L709 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).
	LAV.R.03: Dowody potwierdzające jakość interakcji członków LGD z innymi (zewnątrznymi) podmiotami.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
<p>Kluczowy element podlegający ocenie: 2. Wzajemne wsparcie i zaufanie.</p> <p><u>Pytanie ewaluacyjne:</u> W jakim stopniu LEADER przyczynił się do wzajemnego wsparcia i zaufania w LGD i społeczności lokalnej?</p>		
<p>Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)</p>	<p>Wskaźniki</p>	<p>Źródła danych</p>
<p>FOS.S:2.01: Poziom wzajemnego wsparcia</p>	LAV.O.06: Dowód zaufania do LGD.	Ankiety, grupy dyskusyjne.

<p>i zaufania w LGD i społeczności lokalnej na obszarze LGD wzrósł lub pozostaje na wysokim poziomie.</p> <p><i>Poziom zaufania wśród członków LGD odzwierciedla „normatywny” kapitał społeczny i wspiera budowanie stosunków gospodarczych i poprawę wyników gospodarczych. Przyczynia się do przyspieszenia procedur, ograniczenia liczby sporów lub czasu poświęcanego na nie oraz ogólnie umożliwia sprawniejszą, skuteczniejszą i wydajniejszą (niższe koszty transakcji) koordynację i realizację działań LGD.</i></p>	LAV.R.04: Poziom zaufania społeczności lokalnej do LGD.	Ankiety, grupy dyskusyjne, studia przypadków.
	LAV.I.03: Zmiana zaufania społeczności lokalnej do LGD (aby uchwycić wartość dodaną LEADER pod względem zaufania).	Ankiety, grupy dyskusyjne, studia przypadków.

Kluczowy element podlegający ocenie: 3. Wspólne modele myślowe, wartości i przekonania.

Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu LEADER przyczynia się do wspólnych modeli myślowych, wartości i przekonań?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
<p>FOS.S:3.01: Wspólna wizja obszaru LGD, tożsamość terytorialna, wspólne cele, wartości lub przekonania są promowane w ramach LEADER w LGD i na obszarze LGD.</p> <p><i>Takie komponenty kapitału społecznego są niematerialne i można je mierzyć na podstawie analizy postrzegania. Wspólne modele myślowe i przekonania oznaczają wspólne procesy myślowe na temat funkcjonowania obszaru i ułatwiają</i></p>	LAV.O.07: Dowody istnienia wspólnej świadomości społecznej na obszarze LGD.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
	LAV.R.05: Dowody wspólnych wartości we współpracy lub wspólnych operacjach (projektach), z uwzględnieniem 1) zdolności do dotrzymywania umów; 2) prawdomówności w stosunkach społecznych i gospodarczych; 3) zdolności reagowania i poszanowania praworządności; 4) zdolności do unikania oportunistycznych zachowań lub „jazdy na gapę”.	Ankiety, grupy dyskusyjne, wywiady.
	LAV.I.04: Postrzeganie działań LGD jako mające wpływ na poprawę tożsamości lokalnej i wizerunku	Ankiety, grupy dyskusyjne.

współpracę i inkluzywność w rozwoju lokalnym.	obszaru LGD, jego mieszkańców, zasobów i produktów.	
---	---	--

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

5.2. Usprawnione zarządzanie

Wzorcowe ramy ewaluacji zarządzania można wykorzystać do oceny stopnia, w jakim wdrożenie podejścia LEADER usprawnia zarządzanie na poziomie lokalnym i zarządzanie wielopoziomowe oraz zwiększa przejrzystość procesów i podejmowania decyzji.

Tabela 5. Przykład ram ewaluacji usprawnionego zarządzania

Usprawnione zarządzanie		
Kluczowy element podlegający ocenie: 1. Zarządzanie na poziomie lokalnym		
<p><u>Pytanie ewaluacyjne:</u> W jakim stopniu wdrożenie LEADER doprowadziło do ustanowienia procesów i mechanizmów, skoordynowanych i aktywizowanych przez LGD w celu zapewnienia partycypacyjnego, przejrzystego i inkluzywnego procesu decyzyjnego oraz silnego zaangażowania społeczności w opracowywanie i wdrażanie strategii?</p>		
Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.G:1.01: Inkluzywność w procesie decyzyjnym: Zdolność LGD do łączenia organizacji i ludzi w sposób inkluzywny w procesie decyzyjnym poprawia się lub pozostaje na wysokim poziomie. <i>Ten czynnik przyczyniający się do sukcesu ma na celu uchwycenie pozytywnych procesów koordynacji, tj. zmaksymalizowanie osiągnięcia ogólnego celu poprzez zbadanie i wykorzystanie wspólnych możliwości strategicznych we wszystkich organizacjach i lokalizacjach.</i>	LAV.O.08: Liczba członków LGD w organie decyzyjnym w podziale na rodzaj organizacji, którą reprezentują, oraz w podziale na płeć i wiek: a) organy administracji publicznej; b) prywatne lokalne interesy gospodarcze; c) lokalne interesy społeczne; d) inne (nieobjęte poprzednimi kategoriami).	<i>Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienne L610–L620 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i>
	LAV.R.06: Dowody potwierdzające, że procesy LGD ułatwiają inkluzywność w zarządzaniu lokalnym.	<i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i>
	LAV.I.05: Postrzeganie LGD przez członków społeczności lokalnej jako podmiotu włączającego organizacje i ludzi w sposób inkluzywny w proces decyzyjny.	<i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i>

<p>FOS.G:1.02: Umiejętności administracyjne i techniczne LGD i jej personelu (w obszarach objętych SRL) poprawiają się lub utrzymują się na wysokim poziomie.</p> <p><i>Szkolenia i budowanie zdolności, a także udział w działaniach związanych z LGD pomagają w budowaniu umiejętności istotnych w kontekście LEADER.</i></p>	<p>LAV.O.09: Liczba działań szkoleniowych/w zakresie budowania zdolności, które przyczyniły się do poprawy umiejętności administracyjnych i technicznych LGD, według rodzaju organizatora (LGD, IZ/AP, krajowa sieć WPR, inne organy).</p>	<p><i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, wywiady.</i></p>
	<p>LAV.R.07: Dowody na poprawę umiejętności administracyjnych.</p>	<p><i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i></p>
	<p>LAV.R.08: Dowody na poprawę umiejętności technicznych LGD w SRL i obszarach nią objętych.</p>	<p><i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i></p>
<p>FOS.G:1.03: LGD poprawiła aktywizację i wsparcie dla rzeczywistych i potencjalnych beneficjentów.</p> <p><i>Głównym elementem wdrażania LEADER jest aktywizacja. Stanowi ona podstawę sprawniejszego zarządzania na szczeblu lokalnym poprzez motywowanie członków społeczności lokalnej do udziału w opracowywaniu lub kontynuowaniu działań LGD oraz zdecydowane angażowanie ich we wspólne opracowywanie strategii rozwoju lokalnego i jej skuteczne wdrażanie.</i></p>	<p>LAV.O.10: Liczba działań aktywizujących, w podziale na docelowe grupy zainteresowanych stron, organizatora i rodzaj działania.</p>	<p><i>Roczne sprawozdania LGD, baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, wywiady z przedstawicielami LGD.</i></p>
	<p>LAV.R.09: Dowody wsparcia (w podziale na rodzaj wsparcia) udzielonego wnioskodawcom i beneficjentom, a w szczególności tym, którzy wcześniej nie ubiegali się o wsparcie lub którym wcześniej nie udzielono wsparcia, w tym grupom, do których trudno jest dotrzeć.</p>	<p><i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i></p>
	<p>LAV.I.06: Liczba nowych wnioskodawców w wyniku działań aktywizujących i wspierających.</p>	<p><i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD.</i></p>
<p>FOS.G:1.04: Poprawia się komunikacja w ramach LGD z potencjalnymi wnioskodawcami i społecznością lokalną.</p> <p><i>Działania komunikacyjne przyczyniają się do poprawy zarządzania na szczeblu</i></p>	<p>LAV.O.11: Liczba LGD posiadających odpowiednie dokumenty dotyczące ich działalności dostępne na stronie internetowej: 1) statut LGD; 2) skład zarządu; 3) protokoły walnych zgromadzeń; 4) sprawozdania finansowe (część sprawozdań rocznych); 5) strategia rozwoju lokalnego; 6) opublikowane zaproszenia do składania projektów; 7) decyzje w sprawie wyboru projektów i opisy</p>	<p><i>Strony internetowe LGD.</i></p>

lokalnym poprzez zwiększenie przejrzystości działań i decyzji LGD. Przyczyniają się one również do zbliżenia UE do obywateli poprzez reklamowanie osiągnięć w zakresie wdrażania metody LEADER i strategii rozwoju lokalnego.	finansowanych projektów; 8) ewaluacja LGD; 9) biuletyny.	
	LAV.O.12: Dowody dotyczące działań komunikacyjnych LGD i ich zasięgu, np. a) istnienie strony internetowej LGD, b) obecność w mediach społecznościowych, c) obecność w innych powszechnych kanałach publicznych, d) spotkania/wydarzenia, e) inne.	Strona internetowa LGD, wywiady, grupy dyskusyjne, informacje dotyczące komunikacji.
	LAV.R.10: Odsetek członków społeczności lokalnej, którzy mają wiedzę na temat a) LGD, b) jej działalności, c) strategii rozwoju lokalnego.	Ankiety, grupy dyskusyjne
	LAV.I.07: Dowody na to, że członkowie społeczności lokalnej uważają a) że LEADER zbliża UE do obywateli.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
	LAV.I.08: Dowody na to, że członkowie społeczności lokalnej są zdania, że LGD jest wiarygodną instytucją/centralnym pośrednikiem rozwoju lokalnego.	Ankiety, grupy dyskusyjne.

Kluczowy element podlegający ocenie: 2. Wielopoziomowe zarządzanie w ramach LEADER

Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu wdrożenie LEADER doprowadziło do ustanowienia procesów i mechanizmów współpracy między IZ/AP, władzami regionalnymi, sieciami i LGD, w oparciu o normy na szczeblu UE, w celu wzmocnienia pozycji LGD, roli w podejmowaniu decyzji, zdolności w zakresie zarządzania i rozliczalności?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.G:2.01: Koordynacja i komunikacja między LGD a innymi szczeblami zarządzania poprawia się lub pozostaje na wysokim poziomie. <i>Koordynacja i komunikacja między LGD a innymi szczeblami zarządzania mają zasadnicze znaczenie dla budowania skutecznego wielopoziomowego zarządzania. Interakcje te kształtują podział</i>	LAV.O.13: Liczba i rodzaj interakcji między IZ/AP a LGD lub przedstawicielami LGD (np. udział w spotkaniach, zgromadzeniach, posiedzeniach komitetu monitorującego).	Rejestry/dane z monitorowania w IZ/AP i LGD, baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD. Wywiady z pracownikami LGD, IZ i AP.
	LAV.R.11: Dowody na poprawę jakości interakcji między IZ/AP/krajową siecią WPR LGD lub przedstawicielami LGD.	Wywiady lub ankiety z pracownikami LGD, IZ, AP i krajowej sieci WPR.

<i>kompetencji między różnymi szczeblami.</i>	LAV.I.09: Dowody na pozytywne przekonanie wśród osób w IZ/AP/krajowej sieci WPR i LGD, że wzmocniono powiązania i koordynację/komunikację między IZ/AP/krajową siecią WPR a LGD.	<i>Ankieta, grupy dyskusyjne.</i>
---	--	-----------------------------------

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

5.3. Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie

Wzorcowe ramy ewaluacji lepszych rezultatów i większego oddziaływania można wykorzystać do oceny stopnia, w jakim wdrożenie podejścia LEADER pomaga wykorzystywać istniejące zasoby, promować bardziej innowacyjne i zrównoważone projekty dostosowane do lokalnych potrzeb i wzmocniać powiązania między podmiotami lokalnymi.

Tabela 6. Przykład ram ewaluacji lepszych rezultatów i większego oddziaływania

Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie		
Kluczowy element podlegający ocenie: 1. Zwiększony efekt dźwigni		
Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu LEADER wywołuje efekt dźwigni?		
Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.E:1.01: SRL stymulowała dalsze inwestycje lub działania na obszarze LGD, aby osiągnąć cele strategiczne SRL, które nie są finansowane bezpośrednio z LEADER. <i>Wsparcie z EFRROW uzyskane poprzez zastosowanie metody LEADER zmobilizowało dalsze zasoby i pobudziło dalsze inwestycje na obszarach wiejskich.</i>	LAV.O.14: Stosunek finansowania z EFRROW na rzecz SRL do innych (niepochodzących z EFRROW) środków finansowych wydanych na realizację SRL, z czego a) ze źródeł prywatnych, b) ze źródeł publicznych.	<i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, roczne sprawozdania LGD oraz dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienna L922 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i>
	LAV.O.15: Dowody (liczba i wydatki) dotyczące projektów zgłaszanych przez LGD, poza EFRROW (np. inne fundusze UE lub fundusze krajowe).	<i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, wywiady.</i>
	LAV.R.12: Dowody potwierdzające operacje (projekty), które obejmują pracę wolontariacką.	<i>Baza danych monitorowania na poziomie LGD, badania.</i>

<p>FOS.E:1.02: Interwencje LEADER umożliwiły identyfikację i motywowanie nowych promotorów projektów.</p> <p><i>Celem jest uchwycenie wysiłków lokalnych grup działania na rzecz identyfikacji i motywowania nowych promotorów projektów (tj. po raz pierwszy składających wnioski do EFRROW) do prowadzenia działań, które nie zostałyby zrealizowane bez LEADER, poprzez pomiar ich liczby i pozytywnego postrzegania przez członków społeczności lokalnej zdolności LGD.</i></p>	<p>LAV.O.16: Liczba nowych promotorów projektów wspieranych przez LGD, dla których decydujące znaczenie miało wsparcie finansowe z interwencji LEADER.</p>	<p><i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, wywiady, ankiety.</i></p>
	<p>LAV.R.13: Dowody na to, że członkowie społeczności lokalnej na obszarze LGD pozytywnie postrzegają zdolność LGD do identyfikowania i wzmacniania pozycji nowych promotorów projektów.</p>	<p><i>Ankiety, grupy dyskusyjne.</i></p>
<p>Kluczowy element podlegający ocenie: 2. Projekty dobrze dostosowane do potrzeb obszaru LGD</p>		
<p><u>Pytanie ewaluacyjne:</u> W jakim stopniu strategia LEADER i działania LGD odpowiadają konkretnym potrzebom lokalnym i celom terytorialnym?</p>		
<p>Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)</p>	<p>Wskaźniki</p>	<p>Źródła danych</p>
<p>FOS.E:2.01: LEADER zaspokaja konkretne lokalne potrzeby i cele terytorialne, umożliwiając realizację projektów różnego rodzaju promotorów, którzy waloryzują określone terytorialne aktywa i tożsamości.</p> <p><i>Właściwe podejście oddolne umożliwia LGD skuteczniejsze zaspokajanie lokalnych potrzeb w porównaniu z innymi, centralnie zarządzanymi interwencjami.</i></p>	<p>LAV.O.17: Liczba i odsetek operacji (projektów) realizowanych przez różnego rodzaju promotorów.</p>	<p><i>Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienne L700-709 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i></p>
	<p>LAV.O.18: Liczba operacji (projektów), które przyczyniają się do realizacji każdej typologii potrzeb określonych w SRL, w tym transformacji ekologicznej, cyfrowej lub społecznej obszarów wiejskich.</p>	<p><i>Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienne L800-810 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).</i></p> <p><i>Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD.</i></p>
	<p>LAV.R.14: Odsetek operacji (projektów), które waloryzują wyjątkowe aktywa terytorialne (np. społeczne, kulturowe, kulinarne,</p>	<p><i>Ankiety, grupy dyskusyjne, baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD.</i></p>

	krajobrazowe, naturalne, środowiskowe).	
	LAV.I.10: Dowody potwierdzające operacje (projekty), które przynoszą korzyści dla społeczności i wzmacniają tożsamość społeczności.	Ankiety, grupy dyskusyjne.

Kluczowy element podlegający ocenie: 3. Projekty z elementami innowacyjnymi na szczeblu lokalnym

Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu projekty LEADER są innowacyjne w kontekście lokalnym?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.E:3.01: LEADER wspiera wprowadzanie / rozpowszechnianie innowacji w kontekście lokalnym. LGD i lokalni promotorzy projektów wdrażają produkty, procesy, usługi, modele organizacyjne, technologiczne, społeczne, biznesowe i innego rodzaju innowacje określone w każdym kontekście lokalnym przez LGD lub, w stosownych przypadkach, przez organy krajowe lub regionalne.	LAV.O.19: Liczba operacji (projektów), które są innowacyjne w kontekście lokalnym.	Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienna L710 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475).
	LAV.R.15: Odsetek wydatków na innowacyjne operacje (projekty) w łącznych wydatkach.	Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD.
	LAV.R.16: Dowody dotyczące innowacji opracowanych na szczeblu lokalnym w odpowiedzi na a) cyfrowe, b) ekologiczne, c) gospodarcze i d) społeczne wyzwania/transformacje.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
	LAV.I.11: Odsetek zainteresowanych stron LEADER, które uważają, że LEADER przyczynia się do powstawania nowych pomysłów, produktów lub procesów na obszarze LGD, które są innowacyjne w kontekście lokalnym.	Ankiety, grupy dyskusyjne.

Kluczowy element podlegający ocenie: 4. Trwałe projekty

Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu projekty LEADER przynoszą trwałe rezultaty?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.E:4.01: Projekty LEADER przynoszą trwałe rezultaty.	LAV.O.20: Liczba operacji (projektów), które przyczyniają się do trwałości pod względem a)	Baza danych na potrzeby monitorowania na

<i>Trwałość pod względem tego, czy interwencja przyniesie trwałe skutki finansowe, gospodarcze, społeczne i środowiskowe oraz pod względem trwałości inwestycji po zakończeniu wsparcia.</i>	gospodarczym, b) środowiskowym, c) zrównoważonego rozwoju społecznego.	poziomie LGD, elektroniczny system informacyjny PS WPR, roczne sprawozdania LGD.
	LAV.R.17: Dowody dotyczące operacji (projektów), których trwałość poprawiła się dzięki konsultacjom z LGD.	Ankiety, grupy dyskusyjne.
	LAV.R.18: Dowody dotyczące operacji (projektów), które są trwałe ze względu na znajomość warunków lokalnych.	Ankiety, grupy dyskusyjne, wywiady.

5. Projekty promujące powiązania między podmiotami lokalnymi

Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu LEADER promuje powiązania między podmiotami (np. partnerstwa, sieci, wspólnie realizowane projekty i inne formy współpracy), które nie istniałyby bez tej inicjatywy?

Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
FOS.E:5.01: Inicjuje się lub kontynuuje projekty oparte na współpracy. <i>Celem jest pomiar liczby i odsetka operacji (projektów), które są realizowane w synergii i prowadzą do współpracy.</i>	LAV.O.21: Liczba operacji (projektów) LEADER, które są realizowane w synergii (np. różne projekty obejmujące wielorakie aspekty lub jeden projekt obejmujący różne sektory).	Baza danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD, wywiady, roczne sprawozdania LGD.
	LAV.R.19: Odsetek operacji (projektów) LEADER, które doprowadziły do współpracy w formie sieci, partnerstw, wspólnie wdrażanych projektów i innych form współpracy/synergii.	Dane na potrzeby monitorowania i oceny. Zmienne L706, L708, L709 i L700 (np. wartość procentowa L706/L700, L708/L700, L709/L700 (załącznik VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475), wywiady.

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

5.4. Zmiany strukturalne

Wzorcowe ramy ewaluacji zmian strukturalnych można wykorzystać do oceny stopnia, w jakim połączenie wszystkich trzech komponentów wartości dodanej LEADER

przyczynia się do zmian strukturalnych na obszarze LGD (jak przedstawiono również na rys. Rysunek 2. Droga do zmian strukturalnych na obszarze LGD).

Tabela 7. Przykład ram ewaluacji zmian strukturalnych

Zmiany strukturalne		
Pytanie ewaluacyjne: W jakim stopniu wdrożenie SRL poprzez zastosowanie metody LEADER prowadzi do zmian strukturalnych na obszarze LGD?		
Czynniki przyczyniające się do sukcesu (FOS)	Wskaźniki	Źródła danych
<p>FOS.SC:1.01: Wdrożenie SRL z zastosowaniem metody LEADER powoduje zmiany strukturalne w wymiarach objętych SRL.</p> <p><i>Wdrożenie SRL z wykorzystaniem metody LEADER przynosi wartość dodaną pod względem kapitału społecznego, zarządzania oraz lepszych rezultatów i większego oddziaływania. To z kolei prowadzi do szerszego oddziaływania na obszarze LGD, tj. do zmian strukturalnych w sposobie funkcjonowania gospodarki, społeczeństwa i instytucji, zgodnie z wymiarami objętymi zakresem interwencji w ramach SRL.</i></p>	<p>LAV.I.12: Opinia wyrażona przez zainteresowane strony LEADER na temat zdolności LEADER w odniesieniu do wprowadzania zmian strukturalnych w wymiarach objętych zakresem interwencji w ramach SRL.</p>	<p>Ankiety, grupy dyskusyjne.</p>

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

6 Przegląd dostępnych danych/źródeł informacji

Celem niniejszego rozdziału jest zapewnienie informacji na temat istniejących źródeł danych oraz dodatkowych źródeł danych i sposobów ich wykorzystywania.

Jakość każdej ewaluacji jest uzależniona od danych i informacji w niej wykorzystanych do dostarczania informacji na temat zawartych w niej wskaźników. W związku z tym sugeruje się, aby IZ/AP i LGD zapoznały się z przeglądem danych i informacji potrzebnych do określenia wskaźników, które zdecydują się wykorzystać w ewaluacji wartości dodanej LEADER. Należy tego dokonać na wczesnych etapach okresu programowania, najlepiej gdy IZ opracowują plany ewaluacji PS WPR (2023–2027). Te ostatnie zawierają sekcję odnoszącą się do danych i informacji mogącą zapewnić wskazówki dotyczące danych, które można wykorzystać oraz danych niedostępnych, które należy zgromadzić.

Źródła danych w proponowanych ramach ewaluacji należą do dwóch głównych kategorii: 1) istniejące źródła danych odnoszące się do wspólnych danych, które będą gromadzone przez wszystkie państwa członkowskie, w szczególności do zmiennych/danych na potrzeby monitorowania i oceny (DME) określonych w załączniku VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475; oraz 2) dodatkowe źródła danych na poziomie LGD i IZ/AP odnoszące się do danych, które nie są objęte DME.

Istniejące źródła danych odnoszą się do systemów monitorowania służących gromadzeniu danych dotyczących zmiennych związanych z sytuacją LGD, a także zmiennych związanych z działalnością LGD, jak opisano w załączniku VII do rozporządzenia (UE) 2022/1475. Chociaż obowiązki sprawozdawcze dotyczące tych zmiennych nie są ciągłe ¹⁶, dane mogą być dostępne w dowolnym momencie. W szczególności zmienne dotyczące działalności LGD można włączyć do wniosku o wsparcie i mierzyć od momentu dokonania pierwszej płatności na rzecz danej operacji (projektu). Zmienne związane z sytuacją LGD są dostępne na poziomie LGD w dowolnym momencie w ramach ich dokumentacji. IZ może zwrócić się do LGD o dostarczenie danych dotyczących członków LGD (zmienne L600–L604) i organu decyzyjnego LGD (zmienne L610–L620) nie tylko na etapie wyboru, ale również podczas wdrażania strategii rozwoju lokalnego z wspólnie uzgodnioną częstotliwością (np. raz w roku).

Dodatkowe źródła danych mogą obejmować:

- bazę danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD. Jest to baza danych prowadzona na poziomie LGD, w której rejestrowane są dane operacyjne dotyczące działań aktywizujących oraz operacji (projektów). Jej struktura powinna zostać uzgodniona w ramach dyskusji między LGD a IZ/AP na wczesnych etapach okresu programowania, aby dane można było gromadzić od samego początku. W załączniku 2 przedstawiono przykład bazy danych na potrzeby monitorowania na poziomie LGD;
- roczne sprawozdania LGD. Są to dane, które można pobrać z bazy danych na poziomie LGD, uzupełnione innymi informacjami jakościowymi, a także ustaleniami z ewaluacji na poziomie LGD;
- zapisy/dane z monitorowania w IZ/AP odnoszą się do danych zgromadzonych i przechowywanych na poziomie IZ/AP, dokumentujących zarządzanie interwencjami LEADER i ich kontrolę;

---

¹⁶ Dane dotyczące działań LGD należy zgłaszać w 2026 r. i 2030 r., natomiast dane dotyczące sytuacji LGD są zgłaszane tylko raz, w roku następującym po wyborze LGD.

- ankiety, wywiady, grupy dyskusyjne, studia przypadków odnoszą się do danych pierwotnych zgromadzonych przez ewaluatorów podczas przeprowadzania ewaluacji wartości dodanej LEADER;
  - w ramach ankiet gromadzi się dane i informacje w sposób systematyczny w oparciu o opinie kluczowych zainteresowanych stron, np. pracowników LGD, organu decyzyjnego LGD, reprezentatywnej próby członków LGD. Mogą one pomóc w uzyskaniu informacji na temat wskaźników rezultatu i oddziaływania, które mają charakter bardziej jakościowy. Przykłady pytań ankietowych przedstawiono we wszystkich kartach wskaźników w załączniku 1, w których proponuje się ankiety jako metodę gromadzenia danych;
  - grupa dyskusyjna jest jakościową metodą badawczą, w ramach której niewielka grupa (np. 6–10 osób) wybranych osób (tj. w oparciu o określone kryteria) odpowiada na wcześniej określone pytania w moderowanym otoczeniu. Grupy dyskusyjne są dobrym sposobem na zapoznanie się z różnymi poglądami na tematy i uzyskanie dogłębnych informacji jakościowych za pomocą pytań sondujących. Grup dyskusyjnych nie należy mylić z warsztatami, których celem jest osiągnięcie wspólnie uzgodnionych wniosków;
  - analizy przykładów można wykorzystać do pogłębienia analizy komponentów wartości dodanej LEADER. W ramach tych analiz gromadzone są informacje i dane uzupełniające informacje dostarczane przez organy administracji LGD i mogą one pomóc w zaprezentowaniu głównych osiągnięć pod względem wartości dodanej;
- elektroniczny system informacyjny PS WPR odnosi się do systemu elektronicznego określonego w art. 130 rozporządzenia (UE) 2021/2115.

Część IV

Interpretacja wyników

7 Jak interpretować wyniki ewaluacji wartości dodanej LEADER

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie informacji na temat kwestii, które należy wziąć pod uwagę przy interpretacji dowodów uzyskanych za pomocą wskaźników i powiązanych czynników przyczyniających się do sukcesu, a tym samym przy udzieleniu odpowiedzi na pytania ewaluacyjne.

Informacje zgromadzone za pomocą wskaźników związanych z czynnikami przyczyniającymi się do sukcesu pomogą odpowiedzieć na pytania ewaluacyjne dotyczące oceny poszczególnych komponentów wartości dodanej LEADER. Czynniki przyczyniające się do sukcesu wskazują na oczekiwaną zmianę i kierunek tej zmiany (wzrost, spadek, utrzymanie). Wartości wskaźników zapewniają dowody pozwalające ocenić, czy osiągnięto oczekiwaną zmianę pod względem poszczególnych elementów kapitału społecznego, zarządzania oraz lepszych rezultatów i większego oddziaływania. W poniższych tabelach przedstawiono kwestie, które należy wziąć pod uwagę przy interpretacji dowodów dostarczonych za pomocą wskaźników i powiązanych czynników przyczyniających się do sukcesu, aby odpowiedzieć na pytania ewaluacyjne.

7.1. Zwiększony kapitał społeczny

Tabela 8. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do sieci

Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do sieci	
<p>Sieci:</p> <p>W jakim stopniu LEADER przyczynia się do wysokiej jakości interakcji i tworzenia sieci kontaktów między odpowiednimi podmiotami?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na trzech czynnikach przyczyniających się do sukcesu, które odnoszą się do tworzenia sieci kontaktów i interakcji a) wśród członków LGD, b) podmiotów lokalnych na obszarze LGD oraz c) z podmiotami/zainteresowanymi stronami spoza obszaru LGD.</p> <p>Formalne i nieformalne sieci na szczeblu lokalnym, w których uczestniczą przedstawiciele sektora publicznego i prywatnego, są centralnym elementem zasady partnerstwa LEADER. Różnorodność członków LGD w tych sieciach prowadzi do większej reprezentatywności różnych kategorii podmiotów lokalnych w LGD. W związku z tym im wyższa wartość wskaźnika różnorodności sieci (LAV.R.01), tym lepsza jakość sieci członków LGD. Ponadto, jeżeli liczba członków LGD, którzy uważają, że rozwinęła się między nimi kultura współpracy wysokiej jakości(LAV.I.01), jest również wysoka, może to oznaczać, że sieć LGD może zostać utrzymana w przyszłości. Wysokie wartości tych wskaźników (LAV.R.01 i LAV.I.01) pokazują, że tworzenie sieci kontaktów i współpraca są strukturalnie osadzone w interakcjach społecznych lokalnych zainteresowanych stron, co</p>

	<p>oznacza wyższy i bardziej trwały strukturalny kapitał społeczny LGD. Wysokie wartości LAV.R.01 mogą oznaczać jedynie rozpoczęcie akumulacji strukturalnego kapitału społecznego w LGD, natomiast potencjalna trwałość tego kapitału pozostaje niejasna.</p> <p>Jeżeli chodzi o tworzenie sieci kontaktów między zainteresowanymi stronami na obszarze LGD, udział w projektach LEADER stymuluje kontakty między ludźmi. Odzwierciedla to liczba operacji (projektów) wspólnie zrealizowanych (LAV.O.02) oraz liczba uczestników tych operacji (LAV.O.03). Kontakty mogą prowadzić do większego zaangażowania w życie społeczności poprzez udział w lokalnych ugrupowaniach, co odzwierciedlają dowody dotyczące uczestników projektów LEADER, którzy zwiększają swoją zdolność do organizowania się w grupach społecznych i integracji z tkanką społeczną (LAV.R.02). Z kolei zaangażowanie ludzi w działania grup lokalnych przyczynia się do poprawy interakcji społecznych (LAV.I.02).</p> <p>W odniesieniu do tworzenia sieci kontaktów z podmiotami spoza obszaru LGD udział członków LGD w innych sieciach oraz nawiązane interakcje i nowe formy współpracy mogą prowadzić do zwiększenia liczby i jakości sieci zewnętrznych, z którymi LGD jest powiązana. Udział w projektach międzyregionalnych (LAV.O.04) i transnarodowych (LAV.O.05) przyczynia się do zwiększenia zdolności LGD do utrzymywania pod kontrolą zewnętrznych inspiracji i rynków. Ponadto wymiana międzyregionalna/międzynarodowa przyczynia się do wymiany pomysłów i sprzyja rozwijaniu nowych pomysłów. W związku z tym udział w projektach międzyregionalnych i transnarodowych oraz częste interakcje LGD z innymi mogą prowadzić do tworzenia silniejszych sieci, bardziej strategicznych relacji i ogólnie lepszej jakości współpracy, co jest ujęte w dowodach dotyczących jakości interakcji LGD z innymi (zewnętrznymi) podmiotami (LAV.R.03). Zatem im większy jest udział LGD w innych sieciach, projektach (operacjach) i wymianach międzynarodowych, tym większe jest prawdopodobieństwo, że LGD będzie mogła czerpać korzyści z wymiany doświadczeń.</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do wzajemnego wsparcia i zaufania</p>	
	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu, który odnosi się do poziomu wzajemnego wsparcia i zaufania w LGD i społeczności lokalnej na obszarze LGD.</p> <p>Zasady podejścia oddolnego i skoncentrowanego na danym obszarze LEADER stanowią podstawę budowania zaufania. Członkowie społeczności lokalnej współpracują przy przygotowywaniu strategii rozwoju lokalnego (SRL) i budują zaufanie do LGD oraz zdolność do</p>

<p>Wzajemne wsparcie i zaufanie:</p> <p>W jakim stopniu LEADER przyczynił się do wzajemnego wsparcia i zaufania w LGD i społeczności lokalnej?</p>	<p>współpracy na rzecz osiągnięcia wspólnych celów w trakcie tego procesu.</p> <p>Panujące w LGD zaufanie (LAV.O.06), tj. wśród pracowników LGD, w organie decyzyjnym LGD i wśród członków LGD, ogranicza spory i prowadzi do ich szybszego rozstrzygnięcia, jeżeli się pojawiają. Ponadto otwarty dialog, przejrzystość procesu decyzyjnego, akceptacja nowych wizji i stałe monitorowanie działań LGD ułatwiają budowanie zaufania społecznego między członkami LGD.</p> <p>Wysoki poziom zaufania społeczności lokalnej do LGD (LAV.R.04) wskazuje na lepszy dialog, przejrzystość i koordynację przy realizacji działań LGD. Wysoki poziom zaufania wspiera również budowanie stosunków gospodarczych i toruje drogę do poprawy wyników gospodarczych.</p> <p>Zmiany poziomu zaufania społeczności lokalnej do LGD (LAV.I.03) mogą być pozytywne lub negatywne. Jeżeli są one pozytywne, wskazują, że LGD i jej działania wnoszą wartość dodaną pod względem zaufania, natomiast jeśli są negatywne, wskazują na potrzebę poprawy, aby LGD mogła być wiarygodną zainteresowaną stroną w procesie rozwoju lokalnego.</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do wspólnych modeli myślowych i przekonań</p>	
<p>Wspólne modele myślowe i przekonania:</p> <p>W jakim stopniu LEADER przyczynia się do wspólnych modeli myślowych, wartości i przekonań?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu związanym ze zdolnością LGD do promowania wspólnej wizji obszaru LGD, tożsamości terytorialnej, wspólnych celów, wartości lub przekonań w LGD i na obszarze LGD.</p> <p>Zaangażowanie członków społeczności lokalnych w sieci i projekty współpracy buduje ich wspólne zrozumienie problemów społecznych, zwiększa ich solidarność i skłonność do włączania grup defaworyzowanych, kobiet i młodzieży do projektów współpracy. Pozwala to zwiększać wspólną świadomość społeczną (LAV.O.07).</p> <p>Ponadto im więcej dowodów na wspólne wartości we współpracy i wspólnych projektach (LAV.R.05), tym większa jest możliwość poprawy lokalnej tożsamości i przyczynienia się do wspólnej wizji obszaru, jego mieszkańców i zasobów. Jeżeli liczba uczestników projektów LEADER i członków społeczności lokalnej, którzy uważają, że działania LGD miały wpływ na poprawę tożsamości lokalnej i wizerunku obszaru LGD (LAV.I.04) jest również wysoka, oznacza to, że LGD przyczyniła się do wspólnych modeli myślowych i przekonań, a tym samym do budowania kapitału społecznego na tym obszarze.</p>

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

7.2. Usprawnione zarządzanie

Tabela 9. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zarządzania na poziomie lokalnym

Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zarządzania na poziomie lokalnym	
<p>Zarządzanie na poziomie lokalnym:</p> <p>W jakim stopniu wdrożenie LEADER doprowadziło do ustanowienia procesów i mechanizmów, skoordynowanych i aktywizowanych przez LGD w celu zapewnienia partycypacyjnego, przejrzystego i inkluzywnego procesu decyzyjnego oraz silnego zaangażowania społeczności w opracowywanie i wdrażanie strategii?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czterech czynnikach przyczyniających się do sukcesu, które wiążą się z a) inkluzywnością w procesie decyzyjnym; b) rozwojem umiejętności administracyjnych i technicznych wśród członków LGD, personelu organu decyzyjnego i pracowników; c) prowadzeniem działań aktywizujących oraz d) komunikacją w LGD oraz ze społecznością lokalną.</p> <p>Zasady podejścia skoncentrowanego na danym obszarze i partnerstwa LEADER oznaczają, że członkowie społeczności lokalnej są zaangażowani w proces rozwoju lokalnego za pośrednictwem LGD. Może to odzwierciedlać różnorodność składu organu decyzyjnego LGD (LAV.O.08). Otwartość i inkluzywność LGD stwarza możliwości zaangażowania nowych członków społeczności i podmiotów, a w przypadku już wybranych/mianowanych członków organu decyzyjnego – możliwość uzyskiwania informacji od członków społeczności lokalnej na danym obszarze.</p> <p>Większa liczba dowodów na istnienie procesów LGD ułatwiających angażowanie społeczności lokalnej (LAV.R.06) odzwierciedla wysiłki LGD na rzecz stworzenia bardziej otwartej i inkluzywnej struktury zarządzania. Różne rodzaje dowodów mogą prowadzić do różnych wniosków, na przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisemne statuty obejmujące aspekty związane z mobilnością w procesie decyzyjnym (np. rotacyjne członkostwo w organie decyzyjnym) są warunkiem wstępnym zaangażowania nowych grup członków społeczności/podmiotów; • walne zgromadzenia zwiększają możliwości zaangażowania nowych członków społeczności/podmiotów, a w przypadku już wybranych/mianowanych członków organu decyzyjnego – możliwości uzyskania informacji od ludzi na danym terytorium; • szerszy udział różnych grup może wzmocnić legitymację i sprzyjać rozwiązywaniu konfliktów poprzez wczesne uwzględnianie różnych poglądów; • pomoc zapewniana organowi decyzyjnemu przez personel LGD w zakresie angażowania nowych członków może prowadzić do zakorzenienia osób, grup członkowskich i organizacji członkowskich w LGD. <p>Inkluzywny skład organu decyzyjnego LGD z solidnymi procesami służącymi dalszemu ułatwianiu włączenia, zwiększa wiarygodność</p>

	<p>LGD, co może znaleźć odzwierciedlenie w bardziej pozytywnym postrzeganiu LGD przez społeczność lokalną (LAV.I.05).</p> <p>Skuteczne zarządzanie lokalnymi strukturami zarządzania wymaga szczególnych umiejętności administracyjnych i technicznych członków LGD, rady decyzyjnej i personelu. Udział w wydarzeniach służących budowaniu zdolności lub szkoleniach, a także w różnych działaniach LGD, takich jak opracowywanie strategii rozwoju lokalnego, zarządzanie i działania aktywizujące (LAV.O.09), zgodnie z zasadą podejścia oddolnego LEADER, prowadzi do powstania nowych lub rozwoju istniejących umiejętności. Więcej dowodów na poprawę umiejętności administracyjnych (LAV.R.07) i technicznych (LAV.R.08) pracowników LGD, przedstawicieli organu decyzyjnego i członków LGD wskazuje na większą zdolność LGD i jej członków do zapewniania lepszej jakości wsparcia procesu rozwoju lokalnego.</p> <p>Te udoskonalone umiejętności umożliwiają LGD prowadzenie działań aktywizujących (LAV.O.10), które obejmują wszystkie lokalne zainteresowane strony. Wyższy poziom dowodów na prowadzenie działań aktywizujących i zapewnianie wsparcia dla wnioskodawców i beneficjentów (LAV.R.09) wskazuje na istnienie większych możliwości, że zmotywują one członków społeczności lokalnej do udziału we wdrażaniu strategii rozwoju lokalnego. Im skuteczniejsze wysiłki LGD na rzecz aktywizacji i motywowania lokalnych zainteresowanych stron, tym większa liczba nowych wnioskodawców ubiegających się o udział w realizacji strategii rozwoju lokalnego (LAV.I.06).</p> <p>Skuteczna komunikacja działa synergicznie z działaniami aktywizującymi w celu zapewnienia, aby większa liczba członków społeczności lokalnych była zmotywowana do udziału ze swoimi projektami we wdrażaniu strategii rozwoju lokalnego. Ponadto, wraz z działaniami aktywizacyjnymi, działania komunikacyjne zapewnią społeczności lokalnej możliwość bycia wysłuchaną i przystąpienia do uczestnictwa w zarządzaniu na poziomie lokalnym. Większa liczba dowodów potwierdzających działania komunikacyjne (LAV.O.12) na poziomie LGD oraz większa liczba LGD posiadających odpowiednie dokumenty dotyczące ich działalności dostępne na stronie internetowej (LAV.O.11) na poziomie PS WPR zwiększą odsetek członków społeczności lokalnej, którzy wiedzą o podejściu LEADER, roli LGD i SRL (LAV.R.10).</p> <p>Im większa świadomość na temat LEADER i jego wdrażania oraz liczba członków społeczności lokalnych/podmiotów wdrażających projekty lub mających możliwość kształtowania lokalnych procedur zarządzania, tym bardziej zwiększa się widoczność roli UE we wzmacnianiu pozycji społeczności lokalnych (LAV.I.07). Ponadto skuteczne uwidacznianie działań LGD i rezultatów osiągniętych dzięki wdrożeniu SRL może znaleźć odzwierciedlenie w większej liczbie dowodów na to, że</p>
--	---

	społeczność lokalna uznaje LGD za wiarygodną instytucję i katalizator rozwoju lokalnego (LAV.I.08).
Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do wielopoziomowego zarządzania	
<p>Wielopoziomowe zarządzanie</p> <p>W jakim stopniu wdrożenie LEADER doprowadziło do ustanowienia procesów i mechanizmów współpracy między IZ/AP, władzami regionalnymi, sieciami i LGD, w oparciu o normy na szczeblu UE, w celu wzmocnienia pozycji LGD, roli w podejmowaniu decyzji, zdolności w zakresie zarządzania i rozliczalności?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniania się do sukcesu związanym z koordynacją działań i komunikacją między LGD a innymi szczeblami zarządzania.</p> <p>Zasada tworzenia sieci kontaktów LEADER oznacza, że LGD są zaangażowane w wertykalne procesy decyzyjne (wielopoziomowe zarządzanie). Wielkość tego zaangażowania można przedstawić na podstawie liczby i rodzaju interakcji między IZ/AP a LGD (LAV.O.13). Ten udział w wielopoziomowym zarządzaniu wzmocnia pozycję LGD i zwiększa ich zdolności decyzyjne. Dowody na zwiększenie liczby i poprawę jakości interakcji między IZ/AP/krajową siecią WPR a LGD lub przedstawicielami LGD (LAV.R.11), dzięki udoskonaleniom i uproszczeniom systemów, zasad i procedur, a także dzięki działaniom poprawiającym komunikację i koordynację, wskazują na silniejsze powiązania między tymi różnymi szczeblami zarządzania (LAV.I.09). Dzięki wzmocnionym powiązaniom i koordynacji pracownicy IZ/AP oraz LGD mogą przyczynić się do większej skuteczności wdrażania.</p>

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

7.3. Lepsze rezultaty i większe oddziaływanie

Tabela 10. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zwiększonego efektu dźwigni

Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zwiększonego efektu dźwigni	
<p>Zwiększony efekt dźwigni:</p> <p>W jakim stopniu LEADER wywołuje efekt dźwigni?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na dwóch czynnikach przyczyniających się do sukcesu związanych z a) pobudzeniem dodatkowych inwestycji lub działań na obszarze LGD, które nie są bezpośrednio finansowane ramach LEADER, oraz b) identyfikacji i motywowaniu nowych promotorów projektów.</p> <p>Strategie rozwoju lokalnego wywołują efekt dźwigni w wyniku strategicznego ukierunkowania w porównaniu z wkładem w rozwój lokalny zastosowań ad hoc (nie w ramach strategicznych). Ten efekt dźwigni może przejawiać się poziomem dodatkowych zasobów zainwestowanych w SRL w celu dostosowania do finansowania z EFRROW (LAV.O.14), ale również dowodami dotyczącymi projektów zgłaszanych przez LGD, poza EFRROW (LAV.O.15), dzięki umiejętnościom i możliwościom, które zdobyły, uczestnicząc w działaniach LEADER. Kolejnym wymiarem dodatkowych zasobów jest</p>

	<p>wolontariat (LAV.R.12) wnoszony przez lokalnych promotorów i społeczność w wyniku działań aktywizujących LGD i wdrażania SRL.</p> <p>Innym przejawem zwiększenia efektu dźwigni jest identyfikacja i motywowanie nowych promotorów projektów. Podejście oddolne LEADER gwarantuje, że inicjatywa dociera do członków społeczności lokalnej, którzy mają większą wiedzę na temat lokalnych potrzeb. Ponadto działania LGD w zakresie aktywizacji i komunikacji umożliwią potencjalnym beneficjentom ze społeczności lokalnej uzyskanie odpowiednich informacji i motywację do ubiegania się o wsparcie. Działania te mogą również pomóc nowym promotorom projektów w poprawie ich pierwotnej propozycji lub przyczynić się do przyspieszenia realizacji ich projektów (operacji). Zwiększenie liczby nowych promotorów projektów wspieranych przez LGD, w przypadku których decydujące znaczenie miało wsparcie finansowe w ramach interwencji LEADER (LAV.O.16), świadczy o zwiększeniu efektu dźwigni. Ciągłe działania LGD na rzecz systematycznego identyfikowania i motywowania nowych promotorów projektów mogą doprowadzić do utrwalenia wśród lokalnych zainteresowanych stron przekonania, że zdolność LGD do wykorzystywania wiedzy lokalnej została zwiększona (LAV.R.13).</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretowaniu wyników w odniesieniu do projektów dobrze dostosowanych do potrzeb obszaru LGD.</p>	
<p>Projekty dobrze dostosowane do potrzeb obszaru LGD:</p> <p>W jakim stopniu strategia LEADER i działania LGD odpowiadają konkretnym potrzebom lokalnym i celom terytorialnym?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu związanym z zaspokajaniem lokalnych potrzeb i osiągnięciem celów terytorialnych.</p> <p>Podejście skoncentrowane na danym obszarze i oddolne LEADER gwarantuje, że strategia rozwoju lokalnego odzwierciedla potrzeby terytoriów lokalnych i ich społeczności. Traktując je jako punkt wyjścia, realizacja projektów (operacji) przez różnych promotorów (LAV.O.17), którzy mają większą wiedzę na temat sposobu wykorzystywania lokalnych aktywów do zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb (LAV.O.18), doprowadzi do zwiększenia udziału projektów opartych na zasobach terytorialnych i zaspokajających szczególne potrzeby obszaru LEADER (LAV.R.14). Im większa liczba projektów realizowanych przez różnych promotorów w oparciu o zasoby terytorialne, tym bardziej ewidentne jest, że podejście LEADER sprzyja rozwojowi tożsamości społeczności (LAV.I.10).</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do projektów zawierających elementy innowacyjne na szczeblu lokalnym.</p>	
<p>Projekty z elementami innowacyjnymi na szczeblu lokalnym:</p> <p>W jakim stopniu projekty LEADER są</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu związanym z wprowadzaniem i rozpowszechnianiem innowacji na obszarze LGD.</p> <p>Zasada innowacyjności LEADER zapewnia wdrażanie na szczeblu lokalnym różnych rodzajów innowacji (np. społecznych, technologicznych, procesowych, usługowych). Ponadto zasady tworzenia</p>

<p>innowacyjne w kontekście lokalnym?</p>	<p>sieci kontaktów i współpracy terytorialnej oznaczają, że udział w różnych sieciach i projektach współpracy terytorialnej może służyć jako inspiracja dla nowych pomysłów, które z kolei mogą zostać przekształcone w innowacyjne projekty w kontekście lokalnym. Można to zademonstrować na podstawie liczby projektów innowacyjnych w kontekście lokalnym (LAV.O.19). Dowody na wzrost udziału innowacyjnych projektów dzięki podejściu LEADER (LAV.R.16) wskazują na poprawę zdolności LEADER do generowania innowacji na szczeblu lokalnym (LAV.I.11).</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do trwałych projektów.</p>	
<p>Trwałe projekty: W jakim stopniu projekty LEADER przynoszą trwałe rezultaty?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniania się do sukcesu związanym z trwałością rezultatów projektów.</p> <p>Podejście skoncentrowane na danym obszarze i oddolne LEADER promuje projekty, które opierają się na aspektach terytorialnych i wiedzy lokalnej i mają większy potencjał, by być bardziej zrównoważone pod względem gospodarczym, środowiskowym lub społecznym (LAV.O.20). Dowody dotyczące projektów, które udoskonalono w drodze konsultacji z LGD (LAV.R.17) lub które podmioty lokalne uznają za bardziej trwałe ze względu na znajomość warunków lokalnych (LAV.R.18), mogą odzwierciedlać wysiłki LGD na rzecz zwiększenia przyszłej trwałości projektów finansowanych w ramach LEADER i ich skutków.</p>
<p>Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do projektów promujących powiązania między podmiotami lokalnymi.</p>	
<p>Projekty promujące powiązania między podmiotami lokalnymi: W jakim stopniu LEADER promuje powiązania między podmiotami (np. partnerstwa, sieci, wspólnie realizowane projekty i inne formy współpracy), które nie istniałyby bez tej inicjatywy?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu związanym z promowaniem i wdrażaniem projektów opartych na współpracy.</p> <p>Zasady LEADER dotyczące partnerstwa i wielosektorowego podejścia zapewniają szersze rozpowszechnienie korzyści płynących z projektów za pośrednictwem sieci partnerów. Prawidłowe stosowanie zintegrowanego, wielosektorowego podejścia i współpraca mogą prowadzić do promowania konkretnych i funkcjonalnych powiązań między podmiotami na obszarach wiejskich i generować synergii na poziomie projektu oraz między zainteresowanymi stronami LEADER zaangażowanymi w różne projekty. Znajdą one odzwierciedlenie w większej liczbie projektów, które działają w synergii (LAV.O.21).</p> <p>Im większa jest liczba wdrażanych wspólnych, międzysektorowych projektów, tym bardziej prawdopodobne jest, że LEADER wzmacnia powiązania między członkami/podmiotami społeczności lokalnej w postaci sieci, partnerstw, wspólnie wdrażanych projektów i innych form współpracy (LAV.R.19).</p>

Zródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

7.4. Zmiany strukturalne

Tabela 11. Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zdolności LEADER do wprowadzania zmian strukturalnych na obszarze LGD

Co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników w odniesieniu do zmian strukturalnych.	
<p>Zmiana strukturalna:</p> <p>W jakim stopniu wdrożenie SRL poprzez zastosowanie metody LEADER prowadzi do zmian strukturalnych na obszarze LGD?</p>	<p>Odpowiedź na to pytanie ewaluacyjne opiera się na czynniku przyczyniającym się do sukcesu związanym z wdrażaniem SRL przy wykorzystaniu metody LEADER. Dokonuje się pomiaru stopnia, w jakim na obszarze LGD powstają zmiany strukturalne w wyniku efektów łącznej wartości dodanej wynikającej z realizacji wszystkich projektów SRL przy zastosowaniu metody LEADER.</p> <p>W tym celu stosuje się wskaźnik oddziaływania LAV.I.12. Kwestia ta odnosi się do poziomu oddziaływania, w związku z czym właściwy jest jedynie wskaźnik oddziaływania. Wskaźnik oddziaływania ujmuje, za pomocą ankiety jakościowej, opinie zainteresowanych stron na temat stopnia, w jakim połączone projekty LGD przyczyniły się do realizacji różnych wymiarów SRL: aspektów gospodarczych, społecznych, środowiskowych/przestrzennych oraz przekrojowych. Aby zrozumieć wyniki uzyskane dzięki temu wskaźnikowi, należy najpierw określić konkretne wymiary objęte SRL.</p> <p>Im wyższa wartość tego wskaźnika, tym większy jest łączny efekt komponentów wartości dodanej LEADER w zakresie pobudzania zmian strukturalnych na obszarze LGD, w konkretnych wymiarach objętych SRL. Indywidualne odpowiedzi na pytania ankietowe mogą również pokazywać stopień, w jakim LEADER przyczynia się konkretnie do pewnych rodzajów zmian strukturalnych na analizowanym obszarze LGD.</p> <p>Ponadto dodatkowe informacje zawarte w statystykach opisowych (jeżeli są dostępne na szczeblu lokalnym/regionalnym) pokazujące tendencje/ewolucję kluczowych zmian strukturalnych związanych na przykład z populacją, zatrudnieniem/bezrobociem lub ubóstwem/wykluczeniem społecznym, mogą pomóc w dalszej kontekstualizacji informacji uzyskanych za pomocą wskaźnika oddziaływania LAV.I.12.</p> <p>Interpretacja wyników musi jednak uwzględniać fakt, że wkład wartości dodanej LEADER w zmiany strukturalne może nie być łatwy do przypisania LEADER lub że mogą również występować inne czynniki.</p>

Źródło: Materiał opracowany przez europejskie biuro pomocy ds. ewaluacji WPR (2024)

EU CAP Network *supported by*

European Evaluation Helpdesk for the CAP

Rue Belliard 12, 1040

Brussels, Belgium

+32 2 808 10 24

evaluation@eucapnetwork.eu

Funded by
the European Union